

برچیده از کتابخانه دیجیتال هندوستان

<http://dli.iit.ac.in/>

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدانا لهذا
وَمَا كنا لنجده لولا
أَنَّنا كُنَّا مِنَ الْمُشْكِرِينَ

کتاب مشتمل بر مجموعہ فتاویٰ مسیحی سبھی جمعیت

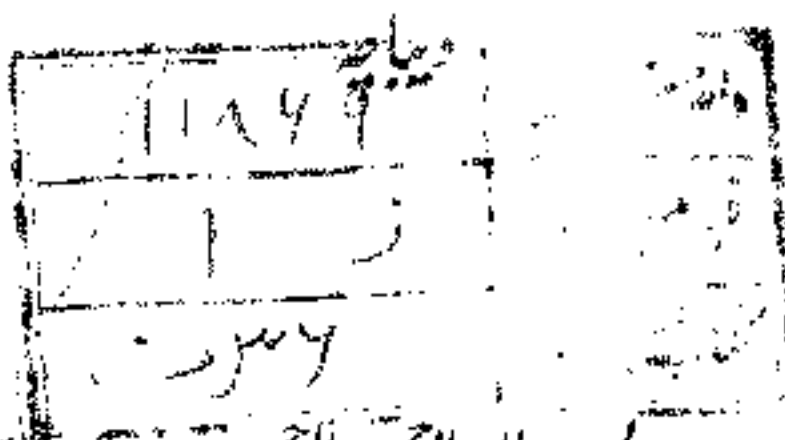
پہلی کردہ شد

مجموعہ فتاویٰ مسیحی سبھی جمعیت
میں سے منتخب ہو کر اس کتاب میں
جمع کیا گیا ہے۔
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدانا لهذا
وَمَا كنا لنجده لولا
أَنَّنا كُنَّا مِنَ الْمُشْكِرِينَ

ماہ شعبان ۱۳۲۵ھ

شائع کردہ ہے۔ ہذا بحوالہ حیرت انگیز لائل اور ہر طرح کی قیمت فیض بازار دہلی

مَطْبَعُ هَيْدَرَاوَادِ
دَرْجِ حَبِیبِ دُورِ
نَاظِرِ طَبَقِ

بسم الله الرحمن الرحيم

از مدتی آرزویم بود که سوانح عمری حضرت محبوب الہی سلطان المشایخ نظام الحق
والدین چشتی دہلوی قاسم سرہ العزیز بمعرض تحریر آید تا از ان بر خاص و عام مستفید
شوند بحکم لغت و المنہ کہ درین عہد مودت ہما حضور طاکہ علیہ السلام کو میں نے و کسور یا قیاس
خلد اللہ لکھ و سلطنت کہ سنہ جلوسہ شش چہل و ہفت ہست بحکم "جویندہ پایندہ" میں
پہچان چرچہ لالی چینی رئیس قدیم درگاہ حضرت نظام الدین اولیا واقع غیاث آباد
متصل دہلی ایک نسخہ کتبہ و قلمی از سید شاہ ظہور علی صادق قاضی زادہ درگاہ سید
پس از پنجس بسیار بعد اولے ما واجب قابل اعتبار بدست آمد کہ آن گوہر ہے بہارا
مولانا میر خور و خلیفہ حضرت سلطان المشایخ قدس سرہ در سنہ ہشت صد و چہرہ

تصنیف کردہ ہوئے از آنجا کہ محض آرزو سے دہلی براسے دستیابی سوانح عمری
بود۔ حالاً اخیرہ سنت شمل بر سوانح عمری و دیگر حالات تاریخی و ملفوظات پیران
و پیران پیر و خلفائے دیاران و دیگر سادات عظام ہم عصر و غیر ہم بہ دست افتادہ
درین صورتے لازم و واجب آمد کہ حالات چینی بزرگان دین یا بہ تمام تمام
علیحدہ طبع کنم نظر بر آن یک مطبع سے بہ حسب ہند و فیض بازار واقع دہلی
کردم و سید عبد اللطیف صاحب کتاب ساکن سبزی منڈی را بر تحریر ایہ
کتاب ملازم گردانیدم و براسے تصحیح و مقابلہ میں ڈرتا یا ب چند مولویاں و دانش
رایکے بعد دیگرے مقرر کردم و مزید بر آن بسیار وقت خود را در صحبت ایس نسخہ

صرف نمودم اگر چه این نسخه شریفه بسیار صحیح و دیرینه است و از نقل و خط مولانا شیخ
 محمد الدین نظامی چشتی دبلوی قدس سره مزین و موشح است تا هم دیگر مطالب که از
 دیگر مقامها به طبع این نسخه دست یاب شده آنها را در این نسخه بر پرچه علیحدہ طبع
 گنجانیده جایجا پس پانیدم. و بعضی قسم که در عبارت اصل نسخه یا قسم از جهت الزام
 و تحریرت بعینه بر غور مقررین گزاشتم و بیخ آخیر و تبدیل نکردم. باین همه سعی و کوشش
 صرف کثیر چند ماه و ذیل براسه سهولت مضامین فہمی شایقین ایذا و کردم۔

(۱) بعضی عبارت عربی که در اصل کتاب غیر مترجم بود درین کتاب ترجمہ گنجانید شد
 (۲) معنی بعضی الفاظ ادق که در اصل کتاب بلا ترجمہ نوشته بودند بر حاشیہ این
 کتاب درج کردم (۳) آسامی بزرگان و مقامها و کتب بقلم جلی نوشته شد تا
 شایقین را در مضامین فہمی سهولتے رد نماید (۴) حتی الامکان یاسے معروف
 مدوریاسے مجہول طبع لاتی نوشته شد تا این امر در مضامین فہمی مصین و دیگر
 شود (۵) در شکل نون غنہ سالم نقطہ نداه تاد خواندن نظم سهولتے باشد (۶)
 فہرست مطالب ابواب نکات صفحہ و ارجحت و جانفشانی تیار کرده و شروع این
 کتاب ایذا کردم تا شایقین تراذ کر ہر یک بزرگ سهولت تمام در یک نظر و یافتہ
 علاوہ امور مذکورہ بالا کتاب ذابرا کا قدم سریند پوری قیمتی و سفید و نیز بر کاغذ
 ولایتی و زنی بچھنستہ جلیق طبع کرده شد و بعضی مشقت ما و بعد صرف کثیر با تمام رسید
 اگر با اینہما ہتمام و جد و جہد تمام در این نسخه سهولتے یا خطاے رفتہ باشد این
 عاصی و خاطر را بحکم قطعہ مندرجہ ذیل معذور دارند۔

قاریا من کن قہر و عتاب
 از خطاے رفتہ را تصحیح کن
 اگر خطاے رفتہ باشد در کتاب
 از کرم و اللہ اعلم بالصواب

چہرخی لال

مقام درگاہ حضرت سلفان المشایخ قدس سرہ العزیز و ہلی۔ مورخہ یکم محرم ۱۳۵۵ھ

فہرست کتاب مستطاب سیر الاولیاء

صفحہ	مضمون	صفحہ	مضمون
۲۹ - ۲۹	تکلمہ دوم در بیان مشغول	۲۹ - ۱	دیباچہ
۵۵ - ۲۹	سوم در بیان عزالت و انزوا و کرامات	۲۹ - ۲۹	باب اول در فضائل خواجگان چہشت
۵۶ - ۲۵	چہارم در بیان رحمت کردن		از حضرت صلعم تا آخر عہد حضرت سلطان المشائخ
۵۱ - ۵۶	مشہم حضرت شیخ الاسلام شیخ شیوخ العالمہ	۳۱ - ۳۱	انعام الدین اولیا قدس سرہ العزیزین
	خریدہ الدین قدس سرہ شکل پرہشت نکت		تکلیف در بیان نعمت حضرت صلعم و ربیعہ
۵۹ - ۵۹	تکلمہ اول در بیان حسب و نسب		خرقہ فقیرانہ امیر المؤمنین علی کرم اللہ وجہہ
۶۱ - ۵۹	دوم در بیان عزالت و انزوا		و از حضرت ابوہشام کبار اولیائے نامہ
۶۰ - ۶۱	سوم در بیان مجاہدہ و روشن ایشان		قدس سرہم -
۶۲ - ۶۲	چہارم در بیان علم و تبحر	۳۲ -	مشہم خواجہ حسن بصری قدس سرہ
۶۴ - ۶۲	پنجم در بیان یافتن ظلمات ایشان	۳۲ - ۳۲	خواجہ ابوالواحد ندبہ قدس سرہ
۶۶ - ۶۶	ششم در بیان بعضی غفوفات	۳۵ - ۳۲	خواجہ فیصل ابن حیاض قدس سرہ
۸۹ - ۸۶	ہفتم در بیان بعضی کرامات و اللہ مکرہ	۳۸ - ۲۵	خواجہ امیر ایمن اوہم قدس سرہ
	ایشان -	۳۹ - ۳۸	خواجہ فیاض المرشدی قدس سرہ
۹۱ - ۹۹	ہشتم در بیان مرض و رحلت کون ایشان	۳۹ -	خواجہ سیدہ البصری قدس سرہ
۱۵۵ - ۹۱	مشہم حضرت سلطان المشائخ نظام الحق	۳۹ -	خواجہ خدو شاہ علو دینوری
	والدین قدس سرہ شکل پرہشت نکت -	۴۰ - ۳۹	خواجہ ابوسحاق شامی ہشتی
۹۹ - ۹۳	تکلمہ اول در بیان حسب و نسب	۴۲ - ۴۱	خواجہ ابو یوسف ہشتی
	دوم در بیان پیدا آمدن رحمت شیخ	۴۳ - ۴۲	خواجہ محمد سو وودہ ہشتی
۱۰۰ - ۹۹	شیوخ عالمہ شیخ خودہ الدین قدس سرہ	۴۴ - ۴۳	خواجہ حاجی شریف ترمذی ہشتی
۱۰۱ - ۱۰۰	سوم در بیان علم و تبحر ایشان	۴۵ - ۴۴	خواجہ عثمان ہارونی ہشتی
۱۰۶ - ۱۰۱	چہارم در بیان کرامات بعضی از ایشان	۴۸ - ۴۵	خواجہ نواجگان حضرت خواجہ معین الدین
	که سلطان المشائخ تقدیر کردہ است -		حسن شجری قدس سرہ العزیز
۱۰۶ - ۱۰۶	پنجم در بیان نعمت سلطان المشائخ خودہ	۵۶ - ۴۸	خواجہ طلبہ لاقطب حضرت خواجہ
	شیخ خریدہ الدین قدس سرہ و از کرامات		قطب الدین بختیار کالی اجمہ ہشتی
	آوردن بجزئیات		قدس سرہ شکل پرہشت نکتہ است
۱۱۲ - ۱۰۶	ششم در بیان کرامات حضرت سلطان المشائخ	۵۶ - ۴۸	تکلمہ اول در بیان مجاہدہ

صفحه	مضمون	صفحه	مضمون
۱۶۶-۱۶۴	مستهبم شیخ بدرالدین غزنوی مشتمل بر دو نکته	۱۱۶-۱۱۴	ورشهر دینی و از آنجا آمدن بغیاث پور قنجا
۱۶۵-	تکلمه اول در بیان آمدن شیخ بدرالدین غزنوی	۱۱۷-۱۱۵	تکلمه هفتم در بیان مجاهده و ادخال حال
۱۶۶-۱۶۵	از لامبور در مدخل و ارادت آوردن او	۱۱۸-۱۱۶	هشتم در بیان یافتن خلافت و محبت
۱۶۶-۱۶۵	دوم در بیان کرامت او		دینی و دنیوی
۱۶۶-۱۶۴	مستهبم شیخ نجیب الدین مستوفی کل	۱۲۳-۱۲۱	نهم در بیان مجاهده پادشاهان المشایخ
۱۶۸-۱۶۶	مستهبم که تا نابدالدین اسحاق مشتمل بر دو نکته		و آخر عمر و روشن آلی پادشاه دین است
۱۶۹-۱۶۷	تکلمه اول در بیان بیرون رفتن و نابدالدین	۱۲۲-۱۲۰	دهم در بیان فتح و فتوح و آمدن پادشاه
	اسحاق بن محمد شیخ شیبورخ العالم		و بادشاهان پادشاهان کبوتری حضرت
۱۶۸-۱۶۵	دوم در بیان کرامات او		سلطان المشایخ قدس سره
۱۶۸-۱۶۵	مستهبم شیخ جمال الدین بن ناسوی قدس سره	۱۳۵-۱۳۳	یازدهم در بیان آنکه در باب سلطنت
۱۸۵-۱۸۳	مستهبم شیخ عارف فلیط شیخ شیوخ العالم		حاصل شده است سلطان علاء الدین
	فریدالدین قدس سره		رسانیده
۱۸۵-۱۸۳	باب بیستم در بیان مناقب فضائل اولاد	۱۳۵-۱۳۱	دوازدهم در بیان اوقات سلطنت المشایخ
	بعضی بندگان و غیره که شیخ فریدالدین		با شیخ الاسلام رکن الدین قدس سره
	سره و قربایک سلطان المشایخ قدس سره	۱۴۱-۱۳۹	سیزدهم در بیان بعضی کرامات او
	فریدالدین قدس سره	۱۴۲-۱۴۰	چهاردهم در بیان بعضی کرامات و احوال
	مستهبم خواجه نصیر الدین نصر السراج		بزرگوار ایشان
۱۸۸-۱۸۶	مولانا شهاب الدین قدس سره	۱۵۵-۱۵۳	پانزدهم در بیان حاشی که سلطان المشایخ
۱۸۹-۱۸۷	شیخ بدرالدین سلیمان قدس سره		را پیدا شد و بدان حال رحلت فرمود
۱۹۰-۱۸۸	خواجه نظام الدین قدس سره	۱۸۵-۱۸۳	یابدهم در بیان مناقب و فضائل
۱۹۰-۱۸۸	خواجه یعقوب قدس سره		کرامات خلفای شیخ الاسلام معین الدین
۱۹۱-۱۸۹	تکلمه دوم در بیان کرامات و فضائل شیخ		سبزوئی و شفا شیخ الاسلام قدس سره
	فریدالدین قدس سره		کالی اوشی و شفا شیخ شیوخ العالم فریدالدین
	سوم در فضائل بعضی بزرگان شیخ	۱۵۹-۱۵۷	مستهبم شیخ حمید الدین سماعی قنایه شیخ الاسلام
	فریدالدین قدس سره		معین الدین حسن سبزوئی مشتمل بر سه نکته است
۱۹۴-۱۹۲	مستهبم شیخ علاء الدین قدس سره	۱۵۹-۱۵۷	تکلمه اول در بیان راه و روش او
	خواجه عزیز الدین قدس سره	۱۵۹-۱۵۷	دوم در بیان بعضی کرامات او
		۱۵۹-۱۵۷	سوم در بیان بعضی کرامات او

صفحہ	مضمون	صفحہ	مضمون
۲۲۶-۲۲۶	تکلمہ چہارم در بیان کرامات و شرفین	۱۹۸-۱۹۸	مشہور شیخ کمال الدین قدس سرہ
	سماح و رحلت کردن ایشان	۱۹۹-۱۹۹	خواجہ عزیز الدین ابن خواجہ ابراہیم قدس سرہ
۲۲۶-۲۲۶	مشہور شیخ نصیر الملک و الدین محمد طیب البغدادی	-۱۹۹	تکلمہ چہارم در بیان فضائل تمیزگان
	مشغول بر چہارنگہ		زینبگان (شیخ فرید الدین قدس سرہ)
۲۲۶-۲۲۶	تکلمہ اول در بیان فرحیت و پرورشش	۲۰۱-۲۰۱	مشہور خواجہ محمد ریح
	سلطان المشایخ در باب ایشان	۲۰۲-۲۰۲	خواجہ موسی ریح
۲۲۶-۲۲۶	دوم در بیان مجاہدہ با سہ ایشان	۲۰۳-۲۰۳	خواجہ عزیز الدین صوفی شیخ کمال الدین
	سوم در بیان شہادت کہ شیخ نصیر الدین	-۲۰۳	تکلمہ پنجم و فقہائے اہل باقریہ کے سلطان المشایخ
	محمود دفع قدس کتب صروف از سر و سر		نظام الدین والدین قدس سرہ
۲۲۶-۲۲۶	چہارم در بیان بعضی کرامات ایشان	-۲۰۳	مشہور خواجہ رفیع الدین ہارون
۲۵۶-۲۲۶	مشہور نیدم شیخ قطب الدین سنور نورانی	۲۰۳-۲۰۳	خواجہ تقی الدین نوح
	مشغول بر شیخ نگہ	۲۰۴-۲۰۴	خواجہ ابوبکر مصطفی دار
۲۲۸-۲۲۶	تکلمہ اول در بیان او و کثرت بکا و ذوق	۲۰۴-۲۰۴	مولانا قاسم
۲۲۸-۲۲۶	دوم در بیان یافتن خلافت او	-۲۰۴	خواجہ عزیز الدین ابن خواجہ ابوبکر مصطفی دار
۲۵۱-۲۲۸	سوم در بیان بعضی کرامات او	-۲۰۴	تکلمہ ششم در فضائل سعادت کرام جد و پند و اندرز
۲۵۱-۲۵۱	چہارم در بیان ملاقات شیخ قطب الدین		صاحب کتب سیولا و لیار
	با سلطان محمد تغلق	۲۱۰-۲۱۰	مشہور سید محمد محمود کرماتی
۲۶۶-۲۵۱	مشہور چہارم مولانا حاکم الدین ثمانی مشغول	۲۱۰-۲۱۰	اسید نور الدین مبارک
	برستہ تکلمہ	۲۱۷-۲۱۷	سید کمال الدین امیر احمد
۲۵۸-۲۵۶	تکلمہ اول در بیان عظمت او و حرمت او	۲۱۹-۲۱۹	خواجہ سید حسین کرماتی
	سلطان المشایخ در باب او	۲۲۰-۲۱۹	خواجہ سید قاسموش
۲۶۰-۲۵۸	دوم در بیان ملاقات سیار مولانا	۲۲۰-۲۲۰	باب سہ چہارم در بیان فضائل خلائق حضرت
	حاکم الدین ثمانی و مولانا شمس الدین		تکلمہ ہفتم و نظام الدین قدس سرہ
	یعنی مولانا علاؤ الدین تہلی قدس سرہ	۲۲۳-۲۲۳	تکلمہ اول در بیان بعضی قدس سرہ مشغول
۲۶۲-۲۶۰	سوم در بیان نہایت یافتن او		برچہارنگہ
۲۶۵-۲۶۲	مشہور پنجم مولانا فخر الدین زرادتی قدس سرہ	۲۲۳-۲۲۳	تکلمہ اول در بیان آوردن ارادت او
	مشغول بر کتبش نہایت	-۲۲۳	دوم در بیان عظمت و روش او
۲۶۳-۲۶۳	تکلمہ اول در بیان ارادت آوردن او	-۲۲۳	سوم در بیان علم و تبحر او

صفحه	مضمون	صفحه	مضمون
۲۹۹-۲۹۸	مستهم چهارم مولانا فخر الدین مردوزی	۲۶۵-۲۶۴	تکلمه دوم در بیان مجاهد ۱۵
۲۹۸-۲۹۷	مستهم پنجم مولانا فصیح الدین رح	۲۶۴-۲۶۳	سوم در بیان علم و تجرد
۲۹۷-۲۹۶	مستهم ششم امیر عسکر و شوخی هندج	۲۶۳-۲۶۲	چهارم در بیان شنیدن سماع دوی
۲۹۶-۲۹۵	مستهم هفتم مولانا جمال الدین	۲۶۲-۲۶۱	پنجم در بیان طاقا مستمولانا فخر الدین زکریا
۲۹۵-۲۹۴	مستهم هشتم مولانا جمال الدین اودهی	۲۶۱-۲۶۰	قدس سرور با سلطان محمد تعلق - دوی
۲۹۴-۲۹۳	مستهم نهم خواجہ کریم الدین سمرقندی المجد	۲۶۰-۲۵۹	مستهم دهم در بیان رفتن مولانا فخر الدین ۱۷
۲۹۳-۲۹۲	بد بیان شد	۲۵۹-۲۵۸	بر نیارت خانه کبیر غرق شدن چهارم در
۲۹۲-۲۹۱	دوم قاضی شرف الدین فیروز	۲۵۸-۲۵۷	حق پیوستن او
۲۹۱-۲۹۰	یازدهم مولانا بهائی الدین اودهی	۲۵۷-۲۵۶	مستهم ششم مولانا معلماؤ الدین سیلی رح
۲۹۰-۲۸۹	دوازدهم شیخ مبارک کویا سکودی	۲۵۶-۲۵۵	هفتم مولانا بران الدین غریب رح
۲۸۹-۲۸۸	سیزدهم خواجہ مولانا الدین کرجی	۲۵۵-۲۵۴	مشکل برود و نکته
۲۸۸-۲۸۷	چهاردهم خواجہ تاج الدین وارثی	۲۵۴-۲۵۳	تکلمه اول در بیان محبت اعتقاد او
۲۸۷-۲۸۶	پانزدهم خواجہ ضیاء الدین برنی	۲۵۳-۲۵۲	دوم در بیان کوفتہ گشتن باز خوشنود
۲۸۶-۲۸۵	شانزدهم خواجہ مولانا الدین انصاری	۲۵۲-۲۵۱	شدن سلطان المشائخ از مولانا
۲۸۵-۲۸۴	هجدهم خواجہ فخر الدین	۲۵۱-۲۵۰	بران الدین غریب
۲۸۴-۲۸۳	بسته هم مولانا نظام الدین شیرازی	۲۵۰-۲۴۹	مستهم نهم مولانا و جبهه الدین یوسف کلا کبر
۲۸۳-۲۸۲	نوزدهم خواجہ سالار نعیمین	۲۴۹-۲۴۸	مشکل برتسه نکته
۲۸۲-۲۸۱	بستم زیر این سبهم ذکر نوزدهم در حضرت	۲۴۸-۲۴۷	تکلمه اول در بیان محبت عشق کمال حقیقا
۲۸۱-۲۸۰	بسیار المشائخ با کور و حرست	۲۴۷-۲۴۶	دوم در بیان یافتن او انقاس نیک
۲۸۰-۲۷۹	باب ششم در بیان ارادت و مرید و مراد	۲۴۶-۲۴۵	نعمت ناس سلطان المشائخ
۲۷۹-۲۷۸	خلافت مشائخ قدس من بعد او هم	۲۴۵-۲۴۴	سوم در بیان خلافت یافتن
۲۷۸-۲۷۷	تکلمه در بیان ارادت	۲۴۴-۲۴۳	مستهم نهم مولانا سراج الدین عثمان
۲۷۷-۲۷۶	در بیان مرید	۲۴۳-۲۴۲	مستهم دهم مولانا شهاب الدین امام
۲۷۶-۲۷۵	در بیان آنکه بشائخ و پیغمبر جمعیت نکته	۲۴۲-۲۴۱	باب پنجم در بیان فضایل بعضی یاران
۲۷۵-۲۷۴	بعده با مشائخ و پیغمبر و دیگر حدیث	۲۴۱-۲۴۰	حضرت سلطان المشائخ نظام الدین قدس
۲۷۴-۲۷۳	در بیان توبه و استقامت آن	۲۴۰-۲۳۹	مستهم اول خواجہ ابو بکر زنده رح
۲۷۳-۲۷۲	در بیان حکم کردن پیرو قبول کردن	۲۳۹-۲۳۸	دوم قاضی محی الدین کاشانی
۲۷۲-۲۷۱	مرید حکم پیرو	۲۳۸-۲۳۷	سوم مولانا و جبهه الدین پاکلی

صفحه	مضمون	صفحه	مضمون
۲۲۲-۲۲۰	تکلمه در بیان کسوت اهل تصوف	۲۲۱-۲۲۰	تکلمه در بیان اخلاق و مریه بخدمت پیر
۲۲۲-۲۲۲	در بیان ادعیه ثوره که از شیخ شینج است	۲۲۲-۲۲۱	در بیان اصل خرقه و بخشش آن
۲۲۳-۲۲۳	فرید الحق و الدین قدس سره منقول است	۲۲۲-۲۲۲	در بیان خلافت مشایخ قدس سره
۲۲۳-۲۲۳	در بیان ادعیه ثوره که از حضرت است	۲۲۲-۲۲۲	در بیان حال شیخ
۲۲۳-۲۲۳	سلطان المشایخ قدس سره منقول است	۲۲۲-۲۲۲	در بیان ولی و ولایت و ولایت
۲۲۳-۲۲۳	در بیان فضیلت قرات قرآن شریف	۲۲۲-۲۲۲	در بیان کرامت
۲۲۳-۲۲۳	در بیان دروس که قوت شو	۲۲۲-۲۲۲	در بیان ستر کرامت
۲۲۳-۲۲۳	در بیان مشغولی نماز و باطن و مراقبه و ذکر خفی	۲۲۲-۲۲۲	در بیان یقین شدن اسم از زبان سبک
۲۲۳-۲۲۳	باب هشتم در بیان محبت و شوق و عشق	۲۲۲-۲۲۲	سلطان المشایخ و ارادت آوردن معشقت سیر الاولیا
۲۲۳-۲۲۳	در بیان باری تعالی و تقدس	۲۲۲-۲۲۲	در بیان طایفه که خود را باین تصوف نسبت آید و معامله ایشان مدار کند
۲۲۳-۲۲۳	تکلمه در بیان محبت و خواص آن	۲۲۲-۲۲۲	بغیر از آن پیر دست بیعت دهند
۲۲۳-۲۲۳	در بیان اشتیاق و شوق	۲۲۲-۲۲۲	باب نهم در بیان طهارت و آداب آن
۲۲۳-۲۲۳	در بیان عشق	۲۲۲-۲۲۲	و ادعیه ثوره و اوراد مقبوله که منقول است از حضرت شیخ شینج قدس سره
۲۲۳-۲۲۳	در بیان ولول و عاشق	۲۲۲-۲۲۲	حضرت سلطان المشایخ نظام الدین قدس سره
۲۲۳-۲۲۳	در بیان حقیقت عشق	۲۲۲-۲۲۲	تکلمه در بیان طهارت و آداب آن
۲۲۳-۲۲۳	در بیان ترغیب در عشق و معذرت بندگان	۲۲۲-۲۲۲	در بیان اوراد
۲۲۳-۲۲۳	در بیان رویت باری تعالی و تقدس	۲۲۲-۲۲۲	در بیان اوراد و هفتاد و سیصد
۲۲۳-۲۲۳	باب نهم در سماع و در وقت غیبت	۲۲۲-۲۲۲	در بیان صلوات
۲۲۳-۲۲۳	تکلمه در بیان آداب سماع	۲۲۲-۲۲۲	در بیان صلوات نفل
۲۲۳-۲۲۳	در بیان آداب سماع	۲۲۲-۲۲۲	در بیان صوم
۲۲۳-۲۲۳	در بیان تجلیل لفظ که بیان شعرا است	۲۲۲-۲۲۲	در بیان ذکوة و صدقه
۲۲۳-۲۲۳	شده در اوصاف معشوق	۲۲۲-۲۲۲	در بیان قضیلت ضیانت
۲۲۳-۲۲۳	در بیان وجد اهل سماع	۲۲۲-۲۲۲	در بیان آداب خوردن
۲۲۳-۲۲۳	در بیان اجوائی که در سماع پیرایه شور	۲۲۲-۲۲۲	در بیان آداب ماکده کشیدن
۲۲۳-۲۲۳	در بیان رقص و تخریق توب	۲۲۲-۲۲۲	در بیان خواص کرامت طعام
۲۲۳-۲۲۳	در بیان استعمال سماع و بکار رقص	۲۲۲-۲۲۲	
۲۲۳-۲۲۳	در بیان بعضی مجالس سماع	۲۲۲-۲۲۲	

ردیف	موضوع	صفحه	موضوع	صفحه
541-542	تکلیف در بیان همت	541-542	تکلیف در بیان خود را پیشه نجیبان	541-542
543-544	در بیان نعل و ظلم	543-544	در بیان نعل و ظلم	543-544
545-546	در بیان روح و نفس	545-546	در بیان روح و نفس	545-546
547-548	در بیان ایام - و سوره و بیان	547-548	در بیان ایام - و سوره و بیان	547-548
549-550	خطره و عجز است و در بجز و برون و	549-550	خطره و عجز است و در بجز و برون و	549-550
551-552	مسائل تمدن	551-552	مسائل تمدن	551-552
553-554	در بیان فضیلت مکان بر مکان و	553-554	در بیان فضیلت مکان بر مکان و	553-554
555-556	زمان بر زمان و حقیقت زمان و مکان	555-556	زمان بر زمان و حقیقت زمان و مکان	555-556
557-558	در بیان مطالب	557-558	در بیان مطالب	557-558
559-560	در بیان بزرگی حیدر شاهیه	559-560	در بیان بزرگی حیدر شاهیه	559-560
561-562	در بیان بزرگی بی بی فاطمه سامهوج	561-562	در بیان بزرگی بی بی فاطمه سامهوج	561-562
563-564	در بیان شفقته و تیرت	563-564	در بیان شفقته و تیرت	563-564
565-566	در بیان امر و نطقه و نطقه عسقاو	565-566	در بیان امر و نطقه و نطقه عسقاو	565-566
567-568	در بیان تغییر مروت ملوک	567-568	در بیان تغییر مروت ملوک	567-568
569-570	در بیان مردی که ایشان مستغرق باشند	569-570	در بیان مردی که ایشان مستغرق باشند	569-570
571-572	و از خواب و خواب ایشان را یاد نماید	571-572	و از خواب و خواب ایشان را یاد نماید	571-572
573-574	در بیان یا فتنه سوره سیر الاولیا و نقلی و کوش	573-574	در بیان یا فتنه سوره سیر الاولیا و نقلی و کوش	573-574
575-576		575-576		575-576
577-578		577-578		577-578
579-580		579-580		579-580
581-582		581-582		581-582
583-584		583-584		583-584
585-586		585-586		585-586
587-588		587-588		587-588
589-590		589-590		589-590
591-592		591-592		591-592
593-594		593-594		593-594
595-596		595-596		595-596
597-598		597-598		597-598
599-600		599-600		599-600

تمام شد

ہو الغالب

رَبِّ یَسِیرِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ تَعْمِیْمُ النَّحْوِ

حمد متواتر و شکر متکاثر مر خدا سے را کہ مکرم گردانید اولیاسے خود را بزرہ در دنیا
تا آرایش آن التفات تنہا و مصنفے گردانید از انکہ غیر حضرت او را ملاحظہ نہائیں
ضعیف گوید بیست التفات ل عشاق سوئے حضرت تست * جان مشتاق اسیر نظر
رحمت تست * و بدایت بخشید سوئے عشاق تا بانوار معرفت او نور گردن لایں ضعیف گوید
ابنیا بخشید ہدایتے سوئے خوش * فرمود عنایتے بدروش * پرورد دلم بنور عرفان
خون کرد ز عشق این دل ریش * و گذارش دادہ دلہائے ایشان را بسبب شوق
یفا سے خود مادر بوتہ عم با آتش شوق بگداختہ ولہ اہمات گذارش یافت ہا کہ
غیران * ز شوق آن جمال لایزالی * جمال لایزالی راست پس شوق *
برقص آمد دلم از شوق حالی * و سجات بہ کشف کرد تا آتش محبت بسوختہ
این ضعیف گوید بیست عشق تو آتشے بدل د جان ما بڑ * اینک بسوختیم عشقت
بسوختیم بہ بزرگے خوش گوید بیست کرا جمال نظر بر جمال بیحسنت * بدین صفت کہ
تو دل کے بری و اسے حجاب * بزرگے خوش گوید بیست حیرت اندر حیرت است
بتنگی و ہر سنگی * کہ گداں گرد و نقین و کہ یقیں گرد و گماں * پس ہر گاہ کہ خواہند
در حوائے عظمت اجمال بشتابند عقل خود را مستغرق و شہت یابند این ضعیف
گوید بیست جمال لایزال لایزال راز جلال * ازین دو دیدہ خون ریز احتجاب *

دیباچہ

چو دیدیدہ ما غرق خون ز شوق جمال * ہزار حیرت و دہشت و گریہ برآں افتد و در
 و چون خواہند کہ از غلبہ دہشت رو سے بگذرند از سر اوقات جمال تا بپوشش ہوش
 ایشان رسانند کہ نوید نشوید و صبر را پیرایہ خود سازید و بجلالت کار مقرر مائید کہ نشان
 جمال ذوالجمال ما ہمین شما مائید این نعیف گوید رباعی شایان جمال ما شما مائید * در
 عشق چہ کابلی شما مائید * گر در بیت ذوالجمال خواہید * در مذہب عاشقان در آئید *
 پس بدین بشارت یاز بر سر صرف بایستہ و میاں رو و قبول و خفاقت * حصول تفرق
 دریا سے معرفت و سوختہ آتش محبت بماند این ضعیف گوید قطعہ غرق دریا سے
 معرفت گشتیم * چون کرم چون کرانہ پیدا نیست * در سوختن شد نصیب جان * لہم *
 ساختن کار جان شید اینست * و ز مام اختیار کنی مید قدرت صل جلال در بند *
 بر آستانہ رضا تہا این ضعیف گوید عیبت بر آستانہ رضا سر نہادہ ام اینک *
 کہ نزد اہل دلاں دین صادقان نیست * براہ عشق تو جان را بخور * و ہمین بہ نسبت
 کار من و کار عاشقان اینست *

نعت

وصلوا فی پایاں و تحیات فراوان بر نبی او و حدیث محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ
 وسلم صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم کہ سر و مجال و پیشوا سے مرسلان و خاتم النبیین بہر است باہ
 صلوا فی اللہ و سلامہ علیہم و علیٰ آئینہم بزرگے خوش گوید شعر حضرت اللہ و عن یوسف یوسف
 و آلہ ظہر فون عنہ البقی الہدی * ما ان من شئت فحکما ایضا الی * لکن فون حش
 مقالی الخ یحییٰ این ضعیف خوش گوید نظم فن منابر زرد ایہم الہ شرفی * قہام شہ
 علیہ و قیامت العسافی * بل انما تمکی الناظر و کوا اللہ * ما بیلک لہم کثیری علی
 الی اخری * و بر عترت و یاران او کہ پیشوا یان خلق اندوراہ نمایان حق چنانکہ حضرت

سے رحمت خدا تعالیٰ بار و آنگاہ کہ در عرض اویند۔ جو ت باکان حق باد بر نبی بچو نبی کہ بزرگ ہست نیست انیم
 مع کیم من محمد صلی اللہ علیہ وسلم بقول خود و بیکن روح میگنہ من قول خود را بدع کردن تھ علیہ السلام
 سے ماہتا ہے ہست رہشن کہ و ایم ہست در شمای اور بر باشد دہست برو سے بر قاسم
 عاشقان۔ ماہ چہار و ہم ہست کہ آرزو میگنہ بلیند گان کا شیکے آی بد در میان
 ماہان حرام کند بر سوختن۔

رسالت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم در حق ایشان فرموده است **أَصْحَابِي كَالْبَحْرِ مَيِّاتِهِمْ**
أَقْدَانُهُمْ یعنی هر کس از ایشان گوید هر چه از ایشان است از آن است و **وَهُمْ بِالْعَنُقَةِ**
طَائِفَتٌ مِنَ النَّبِيِّينَ حکایت کرده اند که **مَا أَحْرَجَ طَائِفَةٌ مِّنَ النَّبِيِّينَ**
فِي الظُّلَمِ الْقَمَرِيَّةِ عَلَى الْاِخْتِصَاصِ بِرَأْسِ الْمُنِينِ ابُو بَكْرٍ صَدِيقِ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ
 که بعد از حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فاضلترین پادشاه است بود و خلیفه
 رب العالمین و سید اهل تجرید و پادشاه ارباب تفرید بود و کرامات او مشهور
 و آیات و دلائل بر آن ظاهر و مشایخ او را مقاصد ارباب مشاهد میدارند سبب
 روایات حکایات از کلمات اوست **كَأَنَّ قَائِمِيَّةً وَأَمْوَالًا عَارِيَّةً وَأَنْفُسًا**
مَخْلُوقَةً وَكَسَلْنَا مَوْجُودَةً و زهری حقه اللہ علیہ روایت میکند چون امیرالمؤمنین
 ابوبکر رضی اللہ تعالی عنہ خلافت بعثت بگردید بر منبشده خطبه کرد و ارشاد خطبه
كُنْتُ وَاللَّهِ مَا كُنْتُ حَرِيصًا عَلَى الْإِمَارَةِ يَوْمًا وَلَا كَيْدًا قَطُّ وَلَا كُنْتُ فِيهَا
رَأِيًا وَلَا سَأَلْتُهَا لَللَّهِ قَطُّ فِي سِتْرَةٍ وَعَلَى نَيْتِي وَمَا لِي مَعَ الْإِمَارَةِ مِنْ
شَيْءٍ أَحَدٍ بَطْنِي مَا رَكِبْتُ حَضْرَتِ سُلَيْطَانَ الْمَشَاجِقِ قَدْرًا لِقَدْسِهِ وَالْعَرِزِ يَنْتَهِي بِهِ أَمْرٌ
قَالَ الْإِمْرَانِيُّ ابُو بَكْرٍ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ أَنْتَ خَلِيفَةُ مَنْ سَمِعَ اللهُ قَالَ
لَوْ بَأَلْنَا خَلْفَتَكَ بَدَلًا لَمْ نَدْرِكْ حَكَيمَتَكَ أَمْ هِيَ که امیرالمؤمنین عمر رضی اللہ تعالی
 عنہ در عهد خلافت خود در آن زمان امیرالمؤمنین ابوبکر رضی اللہ تعالی عنہ را در جواب
 خود آورده بود در خلوت ایشان پرسید که از حال امیرالمؤمنین ابوبکر و مشغولیتها او چیزی بگوئید
 استماع آن بکنیم آن آن گفت که من اینقدر میدانم که بیشتر مشغول بچون بود و چون وقت سحر

سازد از آن من بچو ستارگانم هر کدام که پیر و عیالها پیدا کرد بدین پذیر خواهند شد پس ایشان انما اشرفان غیر
 ترس از فرزندان محمد و ایشان بیعت میکنند با حضرت براد و کفالتی که خواست کنند گمان در خدمت کنند گمان
 اندر پیر و خدمت بر ایشان سلام خدا باد و گفته که پیرانند دست بر نه و تا دقت کند و شکی کند بر اسب سیر
 کنند گمان در تازیانی و شتاب کنند خانه ما را آن قانیستند ما باجاسته مال غارتیست و تقسیمه ای از
 شمره و چند کسی هست بیستنی ما در فرمان برداری و عیال او موجود است لیکن قسم خداست
 بودم من حریفان بپایم بودم در دست و نه شکی بر کرد و بنهم مراد او را امارت و عظمت کنند و نخواهند
 من آن امارت را از خداست تعالی برگزیده و باطن و نه در ظاهر چه چیز است ما را با ما بودن ارضت آن پادشاه
 حق گفت بدوئی ابوبکر رضی اللہ تعالی عنہ را تو خلیفه رسول خدا صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم هستی گفت
 ابوبکر رضی اللہ تعالی عنہ بر من خلیفه من خاتم النبیین بعد از من

در آمدی از مینه مبارک خود لقب بر آوردی ازاں نفس بوسے جگر سوخته آمدے امیر المومنین
 عمر رضی اللہ عنہ یوں این سخن بشنید بگریست و گفت کہ من در ہمہ چیز اتباع
 او در مشغولیا تو انعم کردی اما بوسے جگر سوخته از کجا تو انعم آورد و ہم از دنیا بود
 کہ امیر المومنین ابو بکر صدیق بدین بشارت مخصوص شادان اللہ یجعلک من الخلفاء
 عامۃ و آری بکسی خاصۃ و ہم بدین سبب بود کہ امیر المومنین عمر رضی اللہ تعالیٰ
 عنہ کرات گفتے یا لیتنی کنت شیخراً فی صدی ایما بکری کا شکے کہ عمر یک سو
 بوسے از مو پہاسے کہ بر مینه مبارک امیر المومنین ابو بکر صدیق بود رضی اللہ
 تعالیٰ عنہ بعد از ان امیر المومنین عمر فرما آن زن را کہ در حالہ شو و آورده بود طلبید
 و گفت کہ مقصود من از تو شخص بن معانی بودہ و لا عرض گیر در میان بنو تہرا و
 بدو داد و اول یکدہشت بخط مبارک حضرت سلطان المشایخ قدس اللہ سرہ
 العزیز نوشتہ و یہ ام لقب ابو بکر بالعینق قبل یحالیہ و قبل یقول لہ علیہ السلام
 انت عتیق اللہ من النار قالت عائشہ کانت لای فحاة ثلاث و کین عتیق و معنی
 و معنی و در آخر عمر مدت پانزودہ روز رحمت فرامزدات پاک او شد و در سال
 ثلث عشرین الهجرة بر رحمت حق پیوستہ و بخط مبارک حضرت سلطان المشایخ
 قدس اللہ سرہ العزیز ثبتہ یہ ام لما مات ابو بکر قام علی رضی اللہ عنہ علی
 الباب الذی عنہ لیس مثنی فیہ فقال کنت و اللہ لکن ین یسویا او کاحسنت
 یفیش الناس عنہ و اسقر حین فسلو کنت کالجیل کاشحرا لہ العقی اصیفت و لا
 قریلہ العقی اصیفت الی عتیق ب فعل الفعل لانه سابت فیما اختلفت از ام

سہ ہرستی کہ اللہ تعالیٰ جلی میکند مرضی و از دم سہ ہر مہرانی بگری رضی اللہ تعالیٰ عنہ و جمعیت
 سہ کا شکے سے بودم بوسے در سیدانی بگری رضی اللہ تعالیٰ عنہ و سہ تو آزاد کرد خدا سے از آتش
 و در رخ گفت عایشہ بودم ابی بکر راستہ فرزندیکہ عتیق نام دوم ثقیف نام سیدم ثقیف سہ ہر گاہ
 کہ وفات یافت ابو بکر استادہ شد علی رضی اللہ عنہ سے تعالیٰ از ایشان بر دروازہ کہ خدا را
 بریا کی یاد سے کہ در ان دوروازہ پس گفت قسم خداست بودم مردین را سخت استوار در
 او علی و ثقیف سے کہ بخت مردم از ان درین دوروازہ ثقیف سے تر سیدند بودی تو مانند کوسے
 کہ در حرکت نیارد باوتند و در گذرند اورا یاد اسے سخت است *

فی قتال ما نجا الذکوة العاصف الذی یخرج الکابیرة شواجیر حکیم سنائی و روح
 این تلیقہ گوید۔

قصیدہ

ثانی اشین اذہما فی الغار
 چوں نبی مشفق چو کعبہ عتیق
 او نبوت پیہر ہی کسره
 از بے درواؤ بحلقہ دیں
 درواؤ مجسزل و جگرش
 حور و غلمان ز جعد و گیسو راہ
 زان ز چشم عوام پنہاں بود
 رافضی قدر او محب داند
 ہمہ را بچو خویشتن بیند
 نہ ز رخص و ہوا و کین خیزد
 چہ شہتاسد کہ مرد ایجاں کپست
 کے علی را بجاں زیاں خواہد
 در نہ صدقش خلافتے بودے
 باز چہ رچہ گو نہ بروے ملک
 با چنین دشمنے نہاں دوست
 تو چہر سال و ماہ رجب دلی
 تو زبان فضا سول کن کوتاہ
 برا بوبکر باد و شیر خدا سے

در سرا کے سرور موس و یار
 از زباں صاوق و زجاں صلیت
 عالمے قصہ کافر ہی کسره
 گشتہ پشینہ پوش روح اییں
 صدر او نقش بند زیب فرش
 پیش او رفتہ اندتا در گاہ
 صورت و سیرتس ہمہ جاں بود
 حور صد رقیامتش خواندہ
 آنکہ ابلیس و ارتن بیند
 چشم بوبکر میں ز دین خیزد
 او چہ داند کہ تایش جاں چہ دست
 آنکہ جاں بہر خاندان خواہد
 گر نجاش لطافتے بودے
 مصطفے کے برو سپرے ملک
 مرتضے گو کشد ز اعدا پوست
 مصالحت بود آنچه کرد علی
 بود بوبکر با علی ہمراہ
 آفرین خدا سے بے ہمتائے

و بر امیر المؤمنین محمد خطاب صحیحی اللہ تعالیٰ عنہ کہ امام اہل تحقیق و اندر
 بحر حجت غریب بود و بکرامات و فراسات مشہور بصلابت و فراست مخصوص

وینا پیچ

و حضرت رسالت صلی الله علیه و آله وسلم فرموده است **أَنْتُمْ بِنُطْقِ عَلِيِّ لِسَانِ عُمَرَ** یعنی
 اللہ تعالیٰ عدتہ از کلمات اوست کہ العزلة من سخطہ الشوق و نیز گفته اند
 الذنبا دارا سبست علی البکوة و الذنبا یلوی کفاح و بی بیل صلاوة الله
 علیه و راجد اسے اسلام امیر المؤمنین عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہ پر رسول صلی اللہ علیہ و آله
 وسلم آمد و گفت یا محمد **مَنْ قَاتَلَ لِقَاءَ اللَّهِ فِي سَبْعَةِ أَيَّامٍ أَمْشَى فِي سَبْعَةِ سَمَاءٍ** یعنی
 طاعتی آنھیں تصوف بکسیر مرقع و صلوات اندوزید بدوست و از جہاں دوزخ
 عدل او کار جہاں رست یا رستا و عجب دوزخ کہ از مدینہ سر خاقان روم را در روم کہ
 پانصد فرسنگ راه باشد و بر تخت پادشاهی نشسته و مجمع نطق با خداخت و سخنوی
 او روز جمعه بر سر شہر درین ادا سے خطبہ کہ گفت یا ساریة الجبل الجبل بلوش ساریہ
 لشکر کہ در نہاوند بود و عین حرب رسید تا آن سر لشکر از ضیعت کفار کہ بخوابستند
 کہ از راه دورہ کوہ بیرون آیند و بر لشکر اسلام زنده دریافت و مو شیار شد و راه
 آن دوزخ گرفت تا کفار کہ کمین کردہ بودند مایوس گشتند و این فتح بزرگ از کرامت
 امیر المؤمنین عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہ بر آمد و وقتے عمر رضی اللہ تعالیٰ عنہ در نو اسکے
 مدینہ خشت نیز آفتاب بر پشت مبارک او سخت بناقت گرمی آفتاب اثر کرد و بنظر
 غضب جانب آفتاب دید بفرمان حضرت نور از آفتاب بستند جہاں تاز
 شد و غلظت و مدینہ آفتاب کہ مکیا است قاجم شد و بعدہ امیر المؤمنین عمر رضی اللہ تعالیٰ
 عنہ بنظر رضا جانب آفتاب دید آن نور بد و باز بخشیدند و مدت خلافت او دوہ سال
 و ششماہ و چھ روز و دو بختاب امیر المؤمنین مخاطب شد و در سنہ ثلث و عشرین
 بروست این لولوشہادت یافت رضی اللہ عنہ خواجہ سنائی در حق مع این خلیفہ

منوی

آنکہ طہار شش دادہ	و آنایہ سین ما رتشن دادہ	دیرہ از طہ ہمہ طہارتہا
سہ حضرت علی کو یامی کند بر زبان عمر رضی اللہ عنہما با خداست تعالیٰ از و سگ کہ شہ گرفتند رحمت است از امیر مذکوران یہ سگہ و بنا خاند ایست کہ بنیاد بنا و شدہ است بر سخنی باور بنجا زدگانی دنیا بے رنج و سخن فیاض شدہ است سگہ او محمد حقیق شاد شدہ اندا شدہ گات آسمان امروز سلمان مشد ان عمر		

دیباچہ

گردہ از نایبہ امارتہا	شہادت حق روا نش دور خفتن	نائب حق زبانش گھٹن
انہ پے دیو در زمانہ او	سایہ او سلاح خانہ او	بہتر از ہر زمان زمانہ او
سر ابلیس و راستانہ او	روح گردہ از روح مستش	امرتق داد و درہ بردش
ز احتسابش در اعتدال بہا	کل پیادہ ناکاز و باد سوار	روحی چون سوختن کابرد
کل چو کل پاچہ و رکاب آرد	انہ پے حکم ناقہش بشتاب	نامہ او بخواندہ داد جواب

و بر امیر المؤمنین عثمان بن عفان رضی اللہ عنہ کہ گنج حیا و احب اہل صفا و متعلق و کوا
 رضا بود و بہ نسبت حضرت رسالت صلی اللہ علیہ آلہ وسلم منسوب بدو دختر و اما د
 بیغیر بدین اتصال بخطاب ذی النورین مشرف گشت جامع قرآن و شہج جہان
 و مرتب عیش اہل ایمان بود و بانواع عکرم و لفظیہ نعم مخصوص و بلباس علم و بوفور عسل
 موصوف و از غایت حلم و شرم و ہما بابت بیغیر بود کہ بشیر سخن مبارک اویستہ شنید
 و فضائل او پیدا است منقوب او ظاہر عید القدری را جہ و ابی نقادہ رضی اللہ عنہما
 روایت کردہ اند کہ روز جمعہ صریحاً ادا را نزدیک امیر المؤمنین عثمان رضی اللہ عنہ بودیم
 چون خود غاید گاہ او رسید غلامان او سلاح برداشتند امیر المؤمنین گفتند ہر کہ اسلحہ
 برنگیرد از مال من آزاد و ما از پیش او از ترش جان خود بیرون آمدیم امیر المؤمنین
 امام حسن رضی اللہ عنہ بدر سر اسے آمد با او باز گشتیم و نیزہ یک امیر المؤمنین عثمان
 آمدیم امیر المؤمنین حسن علی رضی اللہ عنہ سلام کرد و گفت یا امیر المؤمنین من بے
 فرمان تو ما مسلمانان شمشیر تو انم کشید تو امام بر حقی مرا فرماں دہ تا بلا سے میں
 قوم از تو دفع کنم امیر المؤمنین عثمان گفت یا ابن اخی از جمع و ایچش فی بیلک
 حتی یاتی اللہ یا قترہ فلا حاجدہ لنا فی اھراق الدماء و سیان اہل سلوک میں
 مقام رضاست آل را رعایت کرد و مدت خلافت او دہ سال کم و ہر روز بود
 و مدت عمر او ہشتاد و ہشت سال بعضی گفته اند نو دہ سال و بوقت شہادت
 مصحف بر کنار او بود و روز چہار شنبہ بر دست پناہ عیض شہید شد رضی اللہ عنہ
 اسے فرزند را در من باز کرد و شہین در خانہ خود دتا کہ بیاید شہادت اسے با حکم خود
 پس نیست حاجت ما را در گھٹن خون۔

دیباچه

چنانچه حکیم سنائی در مدح این خلیفه راست گوید

قصیده

<p>بر پیش بهم راه تطهیر به بست ز آنکه دانست جانش را از مرم نجست این که اسخیا من الایمان کحل شمرش کشیده در دیده در کنار شرف بر آمد او نور جانش چون صبح صادق ذوالارحام بود در غصبتش زشت زنگی بودند آئین همه در جستن هواست خندان سوسه یاران خویشش ریشتمانی قبیله کفینکم خلوتت ساخت</p>	<p>آنکه بر جای مصطفی نشست آن زنگت نبود بود از شرم عین ایمان که بود جز عثمان دست مشاط پسندیده هم از اسلاف همتر آمد او دل او بانی موافق بود فتنه را که خاست در غصبتش آن نژاد بود فتنه و کینه خالق و عالم هر آنکه نیک یابند او هم نیک بود نیکی یافت ترا چنان چونکه غصبتش زوایا</p>
---	---

و بر امیر المؤمنین اسد الله الغالب علی این امیر طالب کرم الله وجهه که برادر مصطفی
 صلی الله علیه و آله و سلم و خوی بجز بلا و حریق نار و الا و مقتله اسه اولیا پیشوا اسه
 اصقیا بود و باوصات بزل و عطا و رزم و دعا و فقر و صفایان صحابه کرام است
 شد بقوت و شوکت از حضرت عزت بخطاب اسد الله الغالب مخاطب گشته بکشت
 علم از جمله صحابه فروع الله علیهم جمیع بقول رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم
 انما یتلوا لعلهم یحیوا و علی بابها مخصوص گشت و لیقل اقال عمر بن الخطاب
 خمس و خلعت خرقه فقره که از حضرت بخت رسالت صلی الله علیه و سلم در شب
 معراج رسیده بود میان خلفاء اربع مشرف او گشت لاجرم تا روز قیامت
 نسبت سنته الباس خرقه مشایخ قدس الله سرهم العزیز از و مانده و این کار خود
 راه پس نزدیک است که کفایت کند ایشان الله تعالی له انهم شکر علم و علی در آن است
 اگر بود که علی بر آنه ملاک شده عمر

و بیایید

آن فضل آفت است که فضل	آن علم دار و عظم دار رسول
چشم پنجم از جانش شاد	آواز سیدره جبرئیل است
شرف ملک دایره دین او	صدقت در آنکه بر این است
ایزد او را بجهلمه بگزیده	بهر او گفت مصطفی
راز دار خدا و پنجم سیر	راز دار پیر آن سیدر
خازن گنج نامه تاویل	نظر قرائن چو دید در ویل
عشق را بحر بود دل را کاف	شرع را دیده بود در این
خواججه روزگار قفس را و	از سپه ساسانی یک دور
مقتضای که کرده ز دانش	همراه جان مصطفی جانش
هر دو کبر و کمال شان	هر دو یک دوز یک کینه بودند
دور و نماند چو اختر گردون	دو برادر بر جو موکل و طارک
لفظ اد آب زندگانی بود	عقاید با قول ماسوا سله

بود در زیر سایه طوبی و بر امیر المومنین حسن ابن علی ابن طالب رضی الله
تعالی عنه که جگر گوشه مصطفی و فرزند زبیر بود و از همه خلق بمصطفی مانند نر بود
از فرق ثنات و امیر المومنین حسین رضی الله تعالی عنه که از ثنات تا قدم بانایان
کمان کرم و محض لطفت و شفقت و لینت بود و امیر المومنین حسن دو سال در
از امیر المومنین حسین بهتر بود و کشف محبوب آورده است که دقتی اعرابی از باوی
در آمد و امیر المومنین حسن در گوشه پیش در خایه نمود نشسته بود در آن اعرابی شناس
مادر و پدر امیر المومنین حسن را و آن گرفت امیر المومنین حسن گفت یا اعرابی که
گر سینه شده و یا تشنه شده ترا چه شده است و او بچنان دشمنانها میداد
امیر المومنین حسن غلام را فرمود که درون خانه برو و آن بدره و تپنده و تر پیار
و دید اعرابی بدیده چون اعرابی این سخن بشنید گفت اشهد انک ابن رسول
الله صلی الله علیه و آله و سلم و ثنا ما و دعای گفتن گرفت بعد گفت که من اینجا

ویناچ

۸

علم تو آمدہ اسم الغرض ایس معنی صفت تحقیق یا شد کہ مدح و تم نزدیک ایشان
 یکساں باشد و بیجا گفتن و تکرار نشوند و بدین بارہ و درم مکافات و احب نمند و از
 کلمات اوست **فِي حَالِ الْوَصِيَّةِ عَلَيْكُمْ بِحَفِيظَةِ الْمَيْمَنَةِ اَنْزِلَاتِ اللّٰهِ مُطَّلَعٌ عَلَى**
الْيَضَاءِ يَزِيدُ عِلْمَ حَقَائِقِ وَ مَحْوِلِ بَدْرٍ جَبَّةٍ بُوَدُ كَسْنِ بَعْرِي بِاَكْلِمَاتِ دَرِيں عِلْمِ تَوْجِهٍ بَرَدِ اَشْبَتِ
وَدَتْ خِلَافَتِ اَوْ شَبْتِ نَاهِ و پانژودہ روز بود مدت عمر تپیل و بفت سال زن ایلر یونین
حسن جعدہ بنت الاشدت الکندی با کتفہ معاویہ بخریبے کہ دست او ایلمویندین
راز بر او در ماه ربیع الاول سنہ صحیح و اربعین بار ایقان فرمید رضی اللہ تعالیٰ عنہ حکم سنائی

قصیدہ

<p>آید از کیسوانش بوسے علی در رسالت رسول و سید اوست دوست را چیتا نہ نامہ دوست سید قوم اولیسا د او بود دیدہ و دل حبیبی معی لے را بہتری رہت در محال لے او پاک عرق و نفیس و خلق کریم</p>	<p>یو علی آنکہ در مشام و لی در سیادت نبی مویدا اوست نامہ دوست یا کی دل اوست قرة العین مصطفیٰ او بود جگر و جان علی وز ہرارا منہج صدق و دلائل او بود مانند جد خلیل عظیم</p>
---	---

و پرامیرالمومنین حسین بن علی ابن ابیطالب رضی اللہ عنہما کہ شرح آل محمد و ارحمہ علاق
 جو و شہید دشت کربلا و بادشاہ عالم و لا بود رضی اللہ عنہ و اتفاق ہمہ خلایق بہت
 تا حق ظاہر بود او متابع حق بود چون حق پوشیدہ شدہ او شہید بر کشید و تاجان
 عزیزند کے محتالے نکر و نیارمید و از کلمات اوست **اَشْفِقُ الْاِخْوَانَ يَتَلَفَّ**
حَدَيْتِكَ دَر كَشْفِ مَجْجُوبٍ وَ رَدِّ هَسْتِ كَه رُوزِ سَ مَرَدِ سَ نَزْدِكِ لَوْ اَعَدَّ وَ كَفْتِ
سے فرزند رسول خدا صلی اللہ علیہ آ کہ و سلم من مردے دروشیم و اطفال دارم
ہر از نواموز قوت امشبے یایا امیرالمومنین حسین رضی اللہ تعالیٰ عنہ اور گفت

سے ترسایم مراد راں نازم بگیردین خود را سے در حال و سیت لازم بگردہ نگاه و دشمن دانا
 پس شہید و اللہ تعالیٰ نے خبردار چھب آدو با شاست۔

بنشین ما را رزق و رزق است تا برسد پاست بر نیامد که بیخ صرک و دینار آرد و فرستاد
 معاویه آوردند امیرالمؤمنین حسین رضی الله عنه از سر بیخ صرک و دینار و در پیش
 داد و از او سکه هدر نخواست که در ریاضی و اگر سید انستم که این مقدار است من ترا منتظر
 نمیداشتم ما را معذور دار که ایل بلائیم و از همه را اجتناب دینار از نمانده و مراد تا کم کرد و بود
 مراد است و دیگران زندگانی باید کرد و چون امیرالمؤمنین حسین رضی الله عنه است
 بنشین که پارسید بیخ که آن غار فری گویند منزل کرده آنه و چنانچه بود و هر روز سه روز است یوز و روز
 آدینه عهد الله زیاد با چهار هزار سوار بود و پسید تا آدینه دیگر چنانکه در میان ایشان
 جنگ قائم بود و نبردت آن ایل بیت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم باز
 گرفتند و با امیرالمؤمنین حسین رضی الله عنه نوزده تن ایل بیت مصطفی بود و روز
 آدینده هم ماه محرم سنه احدی است که سر از فرزند آن امیرالمؤمنین است
 و سکه تن از فرزندان حضرت امام حسین رضی الله عنه است که در آن روز از آن روز است
 و شش تن شهادت یافتند مدت عمر آنچاه و شش سال بود رضی الله عنه و شهادت
 حکیم شامی در شرح گوید -

قصیدہ

پسر مرتضی امیر حسین	بچه نو می نبود در کوفین	مرصدهای سرور کاشی در کوفین
مرتضی پروریده در آغوش	در سراسر قضا و کشورین	بود در صدر ملک کوفین
شاخ او خنجر مصطفوی	دراو عهد حقه نبوی	و شمنای قصه جهان در کوفین
تا دما از شمش بر او رونم	عمر عاص از فساد و سوز	شعب راز و دینت با کوفین
بازید پید بیعت کرد	تا که از خاندان برآرد گرد	گر بلا چون مقام نبوی است
تا که آل پادشاه باخت	جفا کرد با او آن تحسین	از بهشت آورد کوفین تحسین
و آن تن سمر صیده در گل کوفین	علا عمر بران تیغ و لبا چاک	و آن گزین همه جهان کوفین
در گل خون شمش باخشته	هر دست زین خاندان رسول	بگله بر آشتند ز جهل رسول
یتیمها سلکون ز خون حسین	چو بود در جهان پسر حسین	ز غم شمش و نیزه و پیکان

دیباچہ

۱۳۰

بر سر نیزہ سر سجاستے سنان پہ لہلہا ز علی صد رخ شد و گیسو قرین و طاعنی باغ
 کین دل باز خواستہ ز حسین نشد و از بریں شہادت شہین نکتہ عرض میدارد و کاتب
 حرمت محمد مبارک محمد علوی آل کربالی اندو جو با سیر خور و بر آنجند کہ چون عمر
 بندہ در خانہ پنجاہ رسید و کجی عجمی آنچنان در وجود تیار کہ شایان در گاہ ہے
 نیازی باشد و این آیات تسبیح سوره فاطمہ علیہ السلام بخواند گوشه دلش بکشید

آیات

چون نکره یمنم نمازہ بسو	پر دم از قمر میرد و سستے
مگر این پنج روز و بیانی	زیکه نجاہ رفتہ و در خورانی
کوس رحلت نمود و بارک	خجرا آتش که وقت بگزارست

در خانہ کعبہ ایستادہ و گریه کرد و گریه کرد و گریه کرد و گریه کرد و گریه کرد
 کہ در آن روز ایستادہ و گریه کرد و گریه کرد و گریه کرد و گریه کرد و گریه کرد
 از لی قرین جان این چہ شدہ تا فرخ ایزدی فریق این شکستہ گشت محبت
 حضرت سلطان از شاہی دستگیری کرد و محبت دست من گیر کہ بیچارگی از حد گذشت
 من من دانکہ در پاسے تو یزید جان راہ از عالم غیب در دل این بیچارہ ۴ لقا
 کردند کہ اسے سہ شہادت عالمہ تحریر یاد سے در اسن قرار کش اگر چه این جاہ قرابت
 این ضعیف گوید محبت قرار می طلبی در جہاں ز سے غافل و ترا قرار نباشد مگر
 بیار قرار و بدید پیران خویش بر دل پیران خود بخشنا و اوقات متبر کہ در ایشان
 شفیق حال پریشان خویش ساز تا گریہ و محبت سلطان المشاہج در دل دجان
 تو چشمہ از در پاسے محبت رب العالمین بکشاید تا بیدار نجات نفس بد کرد و ارتو
 باشد و اسباب حصول زین دولت ہمیں پیش نیست کہ مناقب مشاہج شجرہ
 معجزه خواجهان چشت کہ عاشقان در گاہ بیند یار سے و ستیا جان عالم محبت
 خدا ہے بودند و خلق خدا سے بر از چہ کند نفس عفو غافل اسے دان شدہ بزرگی
 خوش گوید محبت و کائنات از درین انان جستا سویدل آ و سہ صفت سہ شہادت

تَحْتِ رَأْسِ سَلْبٍ ۖ قِيَارَاتِ الْكُرْمِ مَهْمُ بِيْرُ فَوْحٍ وَتَحْتِ ۖ وَكَأَنَّ لَهَا بِالْفَضْلِ فِي مَجِيْرٍ
 حَنِيْلٍ ۖ اَز فَضَائِلِ وَكَرَامَاتِ اِيْتِهَانِ وَاَزْ كَلِمَاتِ رَوْحِ اَنْوَانِ سِ وَطُغُوْنَاتِ
 وَكَلْتَا سِ وَاِهْ وِرُوْشِ وَاَسُوْلِدِ وَاَنْشَاءِ اِيْتِهَانِ وَاَسِيَا تِ اِرَادَتِ خُوِيْشِ بِجَهَنَّتِ
 سُلْطَانِ الْمَشَايِخِ وَالتَّصَالِيْ اَبَادِ وَاَجْدَادِ خُو وَاِبْلَانِ وَاَسْكَا يَهْ مَعْظَمِ مَشْرِحِ نَبُو سِي
 بِاِيْتِ اِسْرَاطِ رَا زِيْدِ لِ بِجَهْدِ بَرَسْرِ زِيَا نِ ۖ دَل مِ طِيْدِ كِهْ عَمْرِشِ نَا كِهَا نِ كِهْ سِي
 نَا مَعْظَمِ اَلِ اِسْتِمْرَانِ نُوْرِي وَاَسِيْدَهْ لَانِهْ رُوْسِي حَالِ شُوْدِ وَاَخَا طِرِ پَرِيْتِهَانِ حَمِيْحِ كُرُوْدِ
 وَنَجَاتِ اَخْرَتِ وَاَسِيَا نِي اِيْنِ ضَعِيْفَتِ كُو بِيْهِيْتِ نَجَاتِ اَخْرَتِ حَاصِلِ تُوَا نِ
 كُرُوْدِ ۖ اَكُرُوْدِ اَسْنِ مِرْوَانِ زِيْنِي دَسْتِ ۖ بِسَبْحِ سَعْدِيْ خُوِيْشِ كُوِيْدِ عِلِيْتِ وَاَسِيْتِ
 وَاَسْنِ مِرْوَانِ زِيْنِ وَاَنْدِيْشِ مَكْنِ ۖ اِسْرَاطِ نُوْحِ نَشِيْدِ چِيْمِ اَزْ طُوْقَانِشِ ۖ بِنَا بِرِيَا
 مَتْهَمِ اَدْوَقَاتِ شَرِيْفِيْهِ خُو اَجْكَانِ چَشْتِ اِسْتَفِيْعِ حَالِ خُوِيْشِ اَوْرُوْمِ وَاَسِيْرُوْزَارِي
 اَزْ حَضْرَتِ سُلْطَانِ الْمَشَايِخِ دَرْ خُوَاَسْتِ مَكْرُوْمِ تَا اِيْنِ مَجْمُوْعَهْ كِهْ مَسْئَلِيْ سِيْلِيْ لَا وَاَسِيَا
 فِيْ مَجْتَبَا كُتُوْبِ حِلِ وَاَعْلَامَتِ بَكْرَمِ اللّٰهِ وَاَعُوْنَهْ بِاَتْمَامِ بَرَسْرِ چُوْنِ اِيْنِ بِنْدَهْ مَعُوْنَتِ
 پِيْرَا نِ دَرْ كِتَابَتِ اِيْنِ كِتَابِ شَرْوَعِ كُرُوْدِ وَاَسِيْدَهْ مَجْتَبَا سُلْطَانِ الْمَشَايِخِ تَوْفِيْقِ
 اَتْمَامِ يَاقِيْنَتِ اَمِيْرِ حَسَنِ شَا عِرِ كُوِيْدِ بِعِيْتِ مَوْزَسْكِ يَنْ هُوْسِي وَاَسْتِ كِهْ دَرْ كَعْبِدِ رَسْدِ ۖ
 دَسْتِ بَرِيْلِيْ كِهْ تُوْرُوْزُوْنَا كِهْ بَرَسْرِي ۖ حَقِ عِلْمِ وَاَسِيْمِ هَسْتِ كِهْ بَا عِيْتِ كِتَابَتِ
 اِيْنِ كِتَابِ مَجْتَبَا سُلْطَانِ الْمَشَايِخِ هَسْتِ اِيْنِ ضَعِيْفَتِ خُوِيْشِ كُوِيْدِ بِعِيْتِ
 وَاَسِيْمِ كِيَا مِ اَنْكِهْ حَالِ رَا ۖ وَاَسِيْمِ اَزْ دِيْدَهْ وَاَسِيْمِ نِيْ كُوَا نِ رَا ۖ بِيْ عِيْتِ رُوْسِي
 شَا نِ كُرُوْمِ هُوْسِنَا كِ ۖ اَسْ كُنْمِ وَاَسِيْمِ رَا زَنْبِيَا اِحَا كِ وَاَسِيْمِ اِحَا كِ ۖ وَاَسِيْمِ هَسْرِيْ كِيْ اِيْنِ مَشَايِخِ
 كِيَا رِكِهْ مِيَا قُبِ اِيْتِهَانِ مَذْ كُوْرِ هَسْتِ اِبْلَا هَسْتِ مَشْهَمِ مَعْظَمِ هَسْتِ ۖ دَرِيْنِ عِلْمِ
 اَسْتَدِ اِيْمَانِ اَلْوَالِيَا تِهْمِ قِيْشِي حَسْبِ الشَّرْعِيْ كِهْ دَرِيْ سَالِهْ خُوْدِ وَاَسِيْمِ عَمَلِيْ اَسْجُوْرِيْ حَسْبِ
 عِلْمِ وَاَسِيْمِ اَسْجُوْبِ مَذْ كُرُوْدِ ۖ اَنْدِ كُرُوْمِ دِيَا لِهَامِ رِشَا نِيْ اَسْخَابِ سُلْطَانِ الْمَشَايِخِ
 اَسْتَدِ اِيْمَانِ اَلْوَالِيَا تِهْمِ اَسْجُوْبِ وَاَسِيْمِ اَسْجُوْبِ وَاَسِيْمِ اَسْجُوْبِ وَاَسِيْمِ اَسْجُوْبِ

این بودند آنهمه مزین طهارت قلم استوار و پروردند آنهمه زخنده آنوار و سنت مرسس را که نام نهادند تو به نهی
 پیغمبران اسرار و روگزار من بنوازی ایشان را به یومی خوشی و رحمت خویش و جاسم بود ایشان را افضل را
 خویش و بیستون جاسم ایشان

دریں کتاب رعایتِ کرم و بیشتر نقل روایات و حکایات و لطائف و غرائب
از سلطان المشائخ آوردم از فوائدی که یاران اعلیٰ از ملفوظات جانشین
سلطان المشائخ روایت کرده اند جمع کردم و آنچه از عزیزانی که بر قول و قلم
و ریانت و صیانت ایشان اعتماد کلی هست شنیده ام و آنچه از والد مخدوم خود
و عثمان بزرگوار که مقررات سلطان المشائخ بود در نظر مبارک او بر روی
یافتہ شنیده روایت کردم خواہ بہرمانی حکیم خوش گوید قنوی لطف او ہر جہد و تحقیق
نہاد بہ روح بروید کہ قبول نہادہ و از ہر جا کہ نظم و سبب و قطعہ در نظر آید سبب
کلام آقا دریں کتاب آوردم کوس محبت سلطان المشائخ مینزد و شعلہ آتش
محبت از چہتی دلہا سے عاشقان بیرون سے آرد و صحابہ شوق را آتش
ز میزند چنانکہ بزرگے خوش گوید بیت آتش عشق تو از ہر جا بخاست بہ آغزین
آتش زہانے خاستست بہ و نام شعرا سے کہ این لطایف غیبی کہ سبب بزرگ
محبت و عشق بہت از ایشان زادہ بہت بر سر آن نظم ثبت کردم و اینجا کہ نام
شعرا معلوم نیست بلغظ بزرگی بشتم و آنچه از سلطان المشائخ مرویست ہم از سلطان
المشائخ روایت کردم و نظمی کہ از اسامی شعرا خالیست و از معانی ایشان بر
این خاصہ کاتب صرفنا بہت کہ از قعدیای محبت سلطان المشائخ دور
و گوہر سے لقیس بیرون آوردم و بزوک قلم بر روسے کاغذ در سلک مسلک
منسلک کرد ایندم شیخ سعدی گوید بیت نالیدن دردناک سعدی بہ بر
دعوی دوستی بیان بہت بہ آتش بہتے قلم در انداخت بہ و این چیز کہ میر
دخان بہت بہ و اول و میان و آخر این کتاب مذکور سلطان المشائخ زیبا
وزینت داد تا ہر دلہا اہل دلال عالم جلوہ گری و قبول تمام باید زیرا چہ
سلطان المشائخ سے فرماید کہ فی الکلام کالمیخ فی الطعما و فی
کالمیخ فی الوجہ و بزرگے خوش گوید بیت گریخ نماذ کے بہت نام
نہ ذکر شیخ در کلام مانند نمک در طعام بہت یا استدر روح در بدن بہت۔

در تہذیب و تعلیم

زیادہ

نام گوید من کے شہدوں میں وہ ہیں کہ کتاب شہادت ہے ہر باب و ہر باب
 از ان ابواب کتابت علیہ و شہادت کے لئے لکھا گیا دلخافت و لیا کہ تخت
 برکتہ روز عالم حقیقت کشف و فیہ میگردد و ہر باب و ہر باب کتاب مسطور
 ہے ملتس آنکہ کتاب حروف را بہ عا ایاات کما یزید و بقا شہد فراموش نکر داتہ
 ضعیف گوید با حنی از خاطر حق پذیر باران و یک فاتحہ القاسم دارم و تا کار
 بر آید ہمیں دامن نشان نمیکند از ہم و تکتہ عرض میدارد کتاب حروف بر اسے
 میدان خوب اشتقاد و بر آنکہ کہ مشایخ شجرہ سلفہ ہند کی خواجگان چہشت قدس
 سرجم العریزہ سر یکے در محبت حق جل و علی اقصا پہا بودہ اند تا یان و باتباع حضرت
 رسالت صبی السید علیہ آلاء و سلم از مقام محبت ترقی کردہ اند و بد رجد مجبوبیت
 رسیدہ و اللہ تعالیٰ یحببکم اللہ و سر کس و عشر خویش در عبادت پارتی ہا سے
 و در ترک دنیا فخر ہم یکبار رسا و یکبار مشایخ کہا رگشتہ فابا در عالم محبت از
 ہمہ ممتاز این ضعیف گوید شہادتی در عبادت یافتہ توفیق و یاد شاہان عالم
 تحقیق و ہر یکے در زبان خود متنازہ در محبت میان اہل نیازہ علی التعمیر
 خواجہ بندہ نواز سلطان المشایخ دارالملک را زانی نام الحق و الشریع و الدین الی
 ضعیف گوید بیست و عشق حق محکم بود و انشا و جہا شہ بندہ آن ذمت پاکش
 نکندہ ہر دم از انفس متبرکہ کہ در محبت رب لیا ایشا قانع میگشت و از ان بود
 بمشام جان طالبان حق تو اسے میرسید و حیران را معطر میگرددانیہ شیخ سعدی
 خوش گوید بیست عالم معطر سے شو و چون تانی ہوسے خلقن کہو یا کہ
 نور روز از برش بوسے بصرا میرزد و عارفان و عاشقان برینا بوسے
 روسے بجاک بوسے آنحضرت سے ہاوند خواجہ حکیم ثانی خوش گوید پیوستہ
 عاشقان بوسے حضرتش سے است و عقل و راستین و حالہ ابرہ است
 روان دید ہوش و حیران نہ آگند و میریں مستانہ محبت آل سہور و ہا

ملکہ بیعت کند مارا آدمست دار و شمارا خدا تمنا سے ..

۱۷ سے نہا دندور سے برخاک آں درگاہ سے بالیدند امیر حسن خوش گوید
 بیت نمیر فتح بلا شد بوسے زلفش + خراب اندر پے آں بوسے زقیم + و بوسے
 محبت حقتعالے بواسطہ محبت امین بادشاہ اہل محبت ویشام جان خود چسکہ
 میسر و مذا میں ضعیف گوید ریاضی از بوسے تو بوسے یا خود می یا ہم + از بوسے
 تو ستر کار خود می یا ہم + تا جہاں ہم فدا تیا ہم جاناں + جہاں مید ہم و جہاں
 خود می یا ہم + و حقتعالے این بوسے را از بوستان تجت خوش و ذات مجربان
 خود نہا وہ ہست تا ہیشام جان ہر بیچارہ و سوختہ کہ آں بوسے رسد شایان
 محبت باری تعالیٰ گردو جہاں بریں بوسے وہاں ضعیف گوید قطعہ
 اسے عارفان عاشقان جہاں مید ہم جہاں مید ہم + بر آستان دوستاں
 جہاں مید ہم جہاں مید ہم + گفتی اگر خواہی بقا جہاں را بدہ بر بوسے ما + اینک
 بوسے دستاں جہاں مید ہم جہاں مید ہم + سلطان المشائخ میفرمود در
 مقالے کہ اصحاب قلوب جمع شدہ باشند بعد بر خاستن ایساں زمانے
 بوسے خوش در آتمقام باقی سے باشد آں بوسے خارجی نیست در ہر
 ذاتی تا فہ ہست قاما بوسے بعضے ظاہر بیبا شد و بوسے بعضے پوشیدہ و
 در ہر ذاتے بوسے دیگرے باشد در کسی بوسے کا فور و در کسی بوسے
 عنبر و از مولانا ظہیر الدین کو تو ال مندرہ کہ حافظ کلام ربانی بود روایت
 میکنند کہ وقتے بخدمت سلطان المشائخ نشستہ بودم آنجا بوسے خود می
 آمد نظر چہ راست کردن گرفت مگر جبائے خود میسوزند جائے نذید
 مگر درون حجرہ خود میسوزند خادم بمصلحتے در حجرہ باز کرد درون حجرہ ہم
 نگاہ کرد دید کہ نیست بعدہ سلطان المشائخ اور اجواب گفت کہ مولانا امین
 بوسے خود نیست این بوسے دیگر چیز ہست امیر حسن گوید بیعت سلطان
 بہ بند کازا کہ من زد دست + بوسے کشیدہ ام کہ ہشک و بیہ نیست + و
 روایت سے آرد کہ وقتے سلطان المشائخ کلیمے کہ بساں قدم مبارک

آن بادشاہ دین مشرف گشتہ بود بقاضی محی الدین کا مثالی رحمتہ اللہ علیہ
 وازیں گلیم بوسے سے آو کہ رشک بوسے بہشت بود حضرت قاضی تعظیم و تکریم
 آن گلیم رابر سر زیدہ کردہ در خانہ آوروہ و بجاسے جاں نگاہ بہشت و بعد چند گاہ
 بیرون سے آوروہ و تقبیل میکرد و از این برکت با وسعادت با میگرفت و از بوسے
 آن گلیم مشام جان خود معطر یافت و شیخ سعیدی گوید بیت این بوسے جہیر
 آشنائی از ساخته یار مہربان است بہ گمان خدمت قاضی آنکہ این بوسے
 عارضی است چون دستے بریں بگذشتہ و ذرہ از آن بوسے خوش کم نشود این
 دولت را بنظر تجارب معاینہ کرد آن گلیم را بدست مبارک خود تمام بہشت آن
 بوسے از آن گلیم پیشتر آمدن گرفت حیرت قاضی زیادہ تر شد خدمت قاضی کیفیت
 بوسے گلیم سنی مت آن خوشبوئے عالم عرضداشت و ماجرا تہائی باز گفت سلطان
 انشا اللہ شیخ بجز دشمنیدن حکایت بوسے گلیم بگریست مناسب مقام این ضعیف
 گوید بیت بگریست چو ابرو بہاراں * خندید چو گل بر وئے یاراں * و فرمود کہ
 قاضی این بوسے محبت است کہ در ذات مہمان باریتعالی تعبیر کردہ اند شیخ
 سعیدی خوش گوید * این بوسے نہ بوسے بوستاں است * این بوسے
 ز کوئے دوستان است نکستہ و دروژہ او کہ در یاسے محبت
 رب العالین بود موج میزد و بوزنہ از زگریہ بسیار برآہ چشم کہ چشمہ محبت
 بود بیرون میخیزت و از میان آب آتش میخیزت بہشت چشم تو کہ از چشمہ دریا
 محبت * آن چشمہ سبز لعل گہ بار نہ ریزد * و قال و احد من آلک و لیاکے شعر
 لو کلا ملامع عشاق و کو عثمہم * لکان فی الناس عن الماء و النار * فکل
 نار من انقاہہم قد حث * و کل ماء من عین لہم جار * خواجہ سنائی
 خوش گوید بیت دل و چشمش ز شوق و محراب * چشمہ آفتاب چشمہ آب *
 این ضعیف گوید بیت ہر کہ زان چشمہ جرحہ نوشیدہ خلعت لی مع اللہ و پوشیدہ
 و تشنگان عالم محبت را از شراب شوق خود میراب مست گردانید این ضعیف گوید

کسی کز جوئے عشقت جبر علیافت بہ بماند تا قیامت مست مدموش در آن مجلس بختی
 جام عشقت نگردانی نمود از فراموش بہ با زایں دل مشتاق گوید پیت زور پیتے
 جمالت چوں شوم سیراب لے ساقی کہ ہر پہ بیشتر پنیم تمنا بیشتر باشد کہ گشت گل
 بیاباں عشق حقیقت را براہ نمونے محبت بار تعلقے را سبری میگرد و بمنزل مقصود
 میرسانید این ضعیف گوید پیت میرسانید مقصود و منازل ہمہ بہ لطف او ورنہ
 کہ با شمع کہ نہم دل بر دوست نکلتے و از جناب لیاہ او آفتاب معرفت لالچ میشد و دلہا و
 ظلمت گرفتہ بیچارگان و گرفتاران ہوارا نور سے بخشید قابل منظور نظر حق جل و عالی
 میگردانید این ضعیف گوید پیت زد کہ تہراں آفتاب عشق بتافت بہ برآں دلے
 کہ زد نہا و دین متبر ایافت بہ زرد شنائی عشقت جہاں منور شد بہ مگر قیب
 کراں روشنی نصیب نیافت بہ و گر بازوگان معاصی و سونگگان ہوار نفس امارہ را
 در سایہ مرحمت خویش پرورش میں زاد شیخ سعدی گوید پیت خدا یا بر حمت نظر کردہ
 کہ این سایہ بر خلق گستردہ بہ این ضعیف گوید قطعہ آلودہ داستان کہ نظر بر تو افکنند
 صافی شوند و پاک چو صوفی با صفا بہ اسے آفتاب حسن ازاں چشمہ حیات بہ آب بخش
 تا شوم بعد ازین فنا بہ این ضعیف گوید قطعہ اسے مایہ حسن کمان نعمت بہ اینک
 بدرت امید اراں بہ جاں بر کف دست کردہ ازل بہ شکل خوش تو جان پاراں کچھ
 و ذات مبارک حضرت سلطان المشائخ متابع دل دریاوش او شد و دل حق پذیر او
 متابع روح مطہر او گشت روح مطہر او انکالیت خویش قلب جذب کرد و قلب
 بحکم اتحاد روح قالب جذب کرنے پس بریں تفضیلات مبارک سلطان المشائخ ہر روح
 باشد را میسر و خوش گوید پیت وجود خواجہ از آب گل گشتہ تر بہ کہ جان حضور مسیحا
 بہیم شدہ آ مرکب بہ پس حکم موت خوشت روحانی شد و پینش ات کہ مجسم از روح است
 لاین تماشا و چہر شہ آلودہ بنا شد مگر آنکہ چشم معرفت زد دیکہ جہاں نظر کند خواجہ پسنائی
 گوید پیت از رد دل بمنظر جانے بہ تماشا شای بلخ جانان و بہ بزرگے را زین رگان دین
 سوال کرد خواہی تا دوست بختی گفت بر سید چرا گفت آنترہ ذاک الجمال سخن نظر علی

سید پاک خود ہم آں جمال با از دیدن ماہد من بدستی کہ من مرا سید میلیم بہت رہہ اے سو جو ترا ماہی کچھ
 سے پوچھ من و تھیکہ جو پنیم من اے سو جو خود سے پنیم من تھانے گذر و دل تو چر کہ در تھانے من پس طیرت تو پنیم من از تو

فہرست ابواب

الخ لا عتدنا لغيرك عليك كما حتى حضرت اذ انظر اليك كما و اراك في حطرت في تمام ايات التي في قمتي
 كما انما زينك عليك فہرست ابواب کتاب سیر الاولیاء فی مجتہد الحق علی
 و علی باب اول و بر بیان مناقب فضائل و کرامات مشائخ شجرہ
 طبقہ خواجگان چشت از حضرت رسالت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم تا آخر
 عہد دولت حضرت سلطان المشائخ نظام الحق اشرف والدین قدس
 اللہ سرہ العزیز نکتہ و بیان ثعت سب المرسلین رسول رب العالمین محمد
 رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و پوشید آمدن خرقہ فقرا ز جہان نبوت
 صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم جناب میر المومنین علی ابن ابی طالب کرم اللہ
 و جہانہ از خدمت او و مشائخ کبار و اولیاء تامہ ارباب حضرت قدس اللہ سرہ ہم
 العزیز نکتہ منہم خواجہ حسن بصری قدس سرہ نکتہ منہم خواجہ عبد الواحد ابن زید قدس
 سرہ نکتہ منہم خواجہ فضیل بن عیاض قدس سرہ نکتہ منہم خواجہ ابراہیم بن ادوم
 قدس سرہ نکتہ منہم خواجہ خدیفہ المرعشی قدس سرہ نکتہ منہم خواجہ سید البصری
 قدس سرہ نکتہ منہم خواجہ شمس اد علوی نورانی قدس سرہ نکتہ منہم خواجہ ابو سحاق
 شامی چشتی قدس سرہ نکتہ منہم خواجہ ابو احمد چشتی قدس اللہ سرہ العزیز نکتہ منہم
 خواجہ ابو محمد چشتی قدس اللہ سرہ العزیز نکتہ منہم خواجہ ابو یوسف چشتی قدس اللہ
 سرہ العزیز نکتہ منہم حضرت خواجہ خواجگان خواجہ مودود چشتی قدس اللہ سرہ العزیز
 نکتہ منہم خواجہ حاجی شریف زندی چشتی قدس اللہ سرہ العزیز نکتہ منہم حضرت
 خواجہ عثمان ہارونی قدس اللہ سرہ العزیز نکتہ منہم حضرت خواجہ خواجگان سید
 اہل عرفان نائب رسول اللہ صلعم فی الہند حضرت خواجہ معین الدین حسن چشتی سنجاری
 قدس اللہ سرہ العزیز نکتہ منہم خواجہ قطب الاقطاب سرور عشاق حضرت خواجہ

قطب الحق و الشریع والدین حضرت خواجہ قطب الدین بختیار کاکی اوشی پستی
 ذکر این بزرگ مشتمل بر چهار نکتہ قدس اللہ سرہ العزیز نکتہ اول در بیان مجاہد
 شریف نکتہ در بیان مشغولی نکتہ در بیان عزلت و انزاد کرامات نکتہ در بیان جلالت
 کردن نکتہ منہم حضرت شیخ الاسلام شیخ شیوخ العالم فرید الحق و الشریع والدین
 قدس اللہ تعالیٰ سر العزیز ذکر این بادشاہ دین و دنیا مستلم بر مشیت نکتہ
 نکتہ اول در بیان حسب نسب نکتہ دوم در بیان عزلت و انزاد نکتہ در بیان
 مجاہدہ و روش شیخ شیوخ العالم نکتہ در بیان علم و تجربہ نکتہ در بیان یافتن خلافت
 شیخ شیوخ العالم از جناب حضرت شیخ الاسلام مہین الحق و الشریع والدین و شیخ
 الاسلام حضرت خواجہ قطب الحق و الشریع والدین قدس اللہ سرہ العزیز نکتہ
 در بیان بعضی ملفوظات نکتہ در بیان بعضی کرامات والدہ بزرگوار شیخ شیوخ
 نکتہ در بیان مرض رحلت شیخ شیوخ العالم فرید الحق و الشریع والدین قدس
 اللہ سرہ العزیز منہم حضرت سلطان المشائخ نظام الحق والدین طاب ثراہ
 ذکر این بادشاہ دین مستلم بر انزادہ نکتہ نکتہ در بیان حسب نسب حضرت سلطان
 المشائخ نظام الحق والدین قدس اللہ سرہ العزیز نکتہ در بیان پیدا آمدن نجبت
 سلطان المشائخ فرزند خدمت حضرت شیخ شیوخ العالم فرید الحق والدین
 قدس سرہ نکتہ در بیان علم و تجربہ سلطان المشائخ قدس اللہ سرہ العزیز نکتہ
 در بیان دقایق بعضی احادیث کہ سلطان المشائخ تقریر کردہ است نکتہ
 در بیان رفتن سلطان المشائخ بخدمت شیخ شیوخ العالم فرید الحق والدین
 فارادت آوردن بخدمت او نکتہ در بیان سکونت حضرت سلطان المشائخ
 در شہر دہلی و از آنجا آمدن بعباس پور قدس اللہ سرہ العزیز نکتہ در بیان مجاہد
 سلطان المشائخ در اوائل حال قدس اللہ سرہ العزیز نکتہ در بیان یافتن
 مخالفیت و نعمت دینی و دنیوی سلطان المشائخ از حضرت شیخ شیوخ العالم
 فرید الحق و الشریع والدین قدس اللہ سرہ العزیز نکتہ در بیان مجاہدہ سلطان المشائخ

در آخر عمر و در وقت این یاد شاه دین و دنیا و راه ایشان قدس الله سره العزیز تکلمت
 در بیان شیخ و فتوح و آمدن بادشاه و بادشاهزاده با بجا کبوسی حضرت سلطان المشایخ
 قدس الله سره العزیز تکلمت در بیان آنکه هاسدان از سلطان المشایخ بساطان
 علاء الدین سخنمانی رسانیدند که لایق مجلس سلطان المشایخ نباشد. قدس الله
 سره العزیز تکلمت در بیان ملاقات سلطان المشایخ با شیخ الاسلام شیخ رکن الدین
 بنیره شیخ بها و الدین زکریا قدس الله سره العزیز تکلمت در بیان بعضی کرامات سلطان
 المشایخ قدس الله سره العزیز تکلمت در بیان بعضی کرامات والده بزرگوار سلطان
 المشایخ قدس الله سره العزیز تکلمت در بیان حاله که سلطان المشایخ را پیدا
 یابا حال از واردتیا باز بعضی رحلت فرمود قدس الله سره العزیز باب دوم
 در بیان مناقب فضائل و کرامات خلفاء شیخ الاسلام معین الدین
 سنجری خلیفه شیخ الاسلام قطب الدین بختیار اوشی خلیفه شیخ
 شیوخ الاسلام فرید الحق الدین قدس الله سره العزیز منهم شیخ محمد
 سوائی که خلیفه شیخ الاسلام معین الدین حسن سنجری بود ذکر این بزرگ مشتمله
 سه نکتت است قدس سره العزیز تکلمت در بیان مجاهده و راه و روش شیخ حمید الدین
 سوائی قدس الله سره العزیز تکلمت در بیان بعضی کرامات شیخ حمید الدین و مراسلات
 که میان شیخ حمید الدین و شیخ بها و الدین زکریا بود تکلمت در بیان اصول که صحاب ک
 از مشکل بین راه حقیقت از شیخ حمید الدین راست کرده اند و جوابات بزرگ قدس
 الله سره العزیز منهم شیخ بد الدین غزنوی که خلیفه شیخ الاسلام قطب الدین بختیار
 بود و ذکر این بزرگ مشتمله دو نکتت است قدس سره تکلمت در بیان آمدن شیخ بد الدین
 غزنوی از لاهور در دلی و آوردن ارادت بخدمت شیخ الاسلام قطب الدین قدس
 الله سره العزیز تکلمت در بیان عظمت کرامات مولانا بد الدین غزنوی رحمت الله علیه
 منهم شیخ بختیار الدین مشکلی که هم برادر و هم خلیفه شیخ الاسلام فرید الحق و الدین

قدس الله سره العزيز و ذکر این بزرگ مشتاق عظمی کرامات اوست متحکم مولا ابوالدین
اسحاق که بهم دلداد و بهم خلیفه شیخ شیوخ العالم فرید الحق والدین ذکر این بزرگ
مشلمبر و نکته است قدس الله سره العزيز نکته در بیان پیوستن مولانا بدرالدین
اسحاق بخدمت شیخ شیوخ العالم فرید الحق والدین و کثرت بکار و محبت او در عالم
با قدس الله سره العزيز نکته در بیان عظمت کرامات خدمت مولانا بدرالدین
اسحاق قدس الله سره العزيز نکته شیخ جمال الملک والدین هاشمی که خلیفه شیخ
شیوخ العالم فرید الحق والدین بود قدس الله سره العزيز ذکر این بزرگ
مملو است از عظمت کرامات و ذکر مولانا بهمان الدین صوفی که پسر شیخ جمال الملک
والدین بود او نیز خلیفه شیخ شیوخ العالم فرید الحق والدین بود قدس الله سره العزيز
منتهم مولانا عارف که خلیفه شیخ الاسلام فرید الحق والدین بود در غایت عظمت و
صاحب کرامات بود قدس الله سره العزيز و ضمن این احوال ذکر حضرت شیخ
علی صابرم مذکور است قدس الله سره العزيز باب سلیوم در بیان مناقب
و فضائل کرامات اولاد بعضی بیره گان شیخ شیوخ العالم فرید الحق والدین
و اقربا سلطان المشائخ و سادات کرام جده آبا و برادران کاتب حدیث
که مخصوص بوده اند بخصاص شیخ شیوخ العالم فرید الحق والدین
و سلطان المشائخ نظام الحق الدین قدس الله سره العزيز و اینها
مشمولت بر شش نکته نکته در بیان مناقب فضائل کرامات
پسران شیخ الاسلام فرید الحق والدین قدس الله سره العزيز منتهم
خواجبه نصیر الدین نصر الله از عمه پسران شیخ شیوخ العالم بهتر بود منتهم مولا شهاب الدین
قدس الله سره العزيز منتهم شیخ بدر الملک والدین سلیمان که صاحب سجاده شیخ شیوخ
العالم بوده قدس الله سره العزيز منتهم خواجبه نظام الملک الدین قدس الله سره العزيز منتهم خواجبه یعقوب

که از همه پسران شیخ شیوخ العالم کمتر بود و نکته در بیان مناقب فضائل و کرامات
 مستوران و ختران شیخ العالم فزید الحق والدین قدس الله سره نکته در بیان
 فضائل و کرامات بعضی پیره گان شیخ شیوخ العالم فزید الحق والدین منهم شیخ
 علاء الملک الدین ابن شیخ عبدالدین سلیمان قدس سره منهم خواجہ عزیز الملک اید
 ابن خواجہ یعقوب قدس سره منهم شیخ کمال الملق الدین ابن شیخ خرداده یازید
 ابن شیخ نصیر الدین نصر الله منهم خواجہ عزیز الملق والدین ابن خواجہ ابراهیم ابن
 خواجہ ابراهیم ابن خواجہ نظام الدین نکته در بیان مناقب فضائل بعضی پیره گان
 شیخ شیوخ العالم فزید الحق والدین قدس سره منهم خواجہ محمد ابن مولانا پیرالدین
 اسحاق منهم خواجہ موسیٰ ابن مولانا پیرالدین اسحاق منهم خواجہ عزیز الملک والدین
 که یاد داری و ختر شیوخ العالم بود و نکته در بیان مناقب فضائل اقراب حضرت
 سلطان المشایخ نظام الحق والدین قدس سره از عزیز منهم خواجہ فریح الملک الدین
 یارون که پسر خواهر زاده سلطان المشایخ نظام الحق والدین قدس الله سره هست
 منهم خواجہ تقی الملک الدین نوح که برادر حقیقی خواجہ فریح الدین یارون بود منهم خواجہ
 ابوبکر مصلا دار خاص که بشرف قرابت حضرت سلطان المشایخ مشرف بود منهم
 مولانا خواجہ قاسم یکی از خواهر زاده گان سلطان المشایخ خواجہ قاسم ابن عمر برادر
 زاده خواجہ ابی بکر مصلا دار خاص بود قدس سره از عزیز منهم خواجہ عزیز الملک الدین ابن خواجہ
 ابوبکر مصلا دار خاص نکته در بیان مناقب فضائل کرامات سادات ائم که مخصوص باخصاص شیخ
 شیوخ العالم و سلطان المشایخ از آبا و اجداد کاتب و بوده اند محمد حیدر کاتب بن قدس سره منهم
 از اولاد والدین مبارک سید محمد کرمانی والد کاتب چون منهم کیال الدین امیر حمدان سید محمد کرمانی
 که عمر بزرگ کاتب و بود قدس سره از عزیز منهم سید حسین ابن سید محمد کرمانی که عم سید علی کاتب و بود قدس سره
 از عزیز منهم غلامش بن محمد کرمانی که عم خود کاتب و بود قدس سره از عزیز باب چهارم در
 بیان مناقب فضائل و کرامات خلفاء حضرت سادات المشایخ
 نظام الحق الدین بیان یافتن خلافت خلفای مذکور هست از حضرت

یا حضرت سلطان المشائخ قدس اللہ سرہ العزیز منہم مولانا شمس الملتی
والدین محمدی کے ذکر این بزرگ مشتمل پرچہ نکتہ قدس اللہ سرہ نکتہ در بیان آوردن
از دست مولانا شمس الدین کے بجز حضرت سلطان المشائخ قدس سرہ نکتہ در بیان
عظمت و روش مولانا شمس الدین محمدی کے رحمۃ اللہ علیہ نکتہ در بیان علم و تحقیق
مولانا شمس الدین محمدی کے رحمۃ اللہ علیہ نکتہ در بیان کرامات و شفیقین سماع
مولانا شمس الدین کے رحمۃ اللہ علیہ رحلت کردن ایشان از دنیا یہ عقیدے منہم
شیخ نصیر الدین محمود و وارث النعمۃ ذکر این بزرگ مشتمل پرچہ نکتہ قدس اللہ
سرہ العزیز نکتہ در بیان مرحمت پرورش از جناب حضرت سلطان المشائخ
در باب شیخ نصیر الدین محمود و رحمۃ اللہ علیہ نکتہ در بیان مجاہدہ کہ حضرت سلطان المشائخ
شیخ نصیر الدین محمود را تلقین کرده او مجاہدہ ہے شیخ نصیر الدین قدس سرہ العزیز نکتہ در
بیان اشارت کہ شیخ نصیر الدین محمود در بعض کتب کاتب فرمودہ است قدس سرہ نکتہ در بیان بعضی
کرامات شیخ نصیر الدین محمود رحمۃ اللہ علیہ منہم شیخ قطب الدین منور با نسوی قدس سرہ العزیز ذکر
این بزرگ مشتمل پرچہ نکتہ نکتہ در بیان اوصاف کثرت بجا و ذوق و روشی شیخ
قطب الدین منور رحمۃ اللہ علیہ نکتہ در بیان یافتن خلافت شیخ قطب الدین
منور شیخ نصیر الدین محمود از حضرت سلطان المشائخ قدس اللہ سرہ العزیز
نکتہ در بیان بعضی کرامات شیخ قطب الدین منور قدس اللہ سرہ العزیز نکتہ
در بیان ملاقات شیخ قطب الدین منور با سلطان محمد تغلق قدس اللہ سرہ العزیز
نکتہ در بیان سماع شنیدن شیخ قطب الدین منور رحمۃ اللہ علیہ منہم مولانا
حسام الملتی والدین طہانی ذکر این بزرگ مشتمل پرچہ نکتہ نکتہ در بیان لطافت
عزیمت او و مرحمت ہر سلطان المشائخ و باب او قدس سرہ نکتہ در بیان ملاقات
میان مولانا حسام الدین طہانی و مولانا شمس الدین کے و مولانا علاؤ الدین طہانی قدس
سرہ العزیز نکتہ در بیان یافتن مولانا حسام الدین طہانی از حضرت سلطان

المشایخ قدس الله سره العزیز منهم مولانا محمدرضا فخر الملة والدين زرادى که استناد
 کاتب حروف بود ذکر این بزرگ مشتمل بر شش نکته قدس الله سره العزیز تکلمه در بیان
 ارادت آوردن مولانا فخر الملة الدين زرادى بجناب حضرت شیخ المشایخ قدس
 الله سره بها العزیز تکلمه در بیان مجاهده مولانا فخر الدين زرادى و مشغول بودن
 باطن او رحمة الله عليه تکلمه در بیان علم و تحریر مولانا فخر الدين زرادى تکلمه
 در بیان شنیدن سماع خدمت مولانا فخر الدين زرادى تکلمه در بیان ملاقات
 مولانا فخر الدين زرادى قدس الله سره العزیز با سلطان محمد تغلق تکلمه در بیان
 رفتن مولانا فخر الملة الدين زرادى بخانه کعبه غرق شدن چهار روز و رحمت حق
 پیوستن منهم مولانا علاء الدين قلی ذکر این بزرگ ملو از عظمت کرامات و علم
 و تحریر است رحمة الله عليه منهم مولانا ابراهان الدين غریف ذکر این بزرگ مشتمل
 بر دو نکته رحمة الله عليه تکلمه در بیان محبت اعتقاد که مولانا ابراهان الدين غریف با
 حضرت سلطان المشایخ داشت تکلمه در بیان کوفت شدن و خوش گذشتن
 حضرت سلطان المشایخ از مولانا ابراهان الدين غریف یافتن خلافت منهم
 مولانا یوسف کلاهرى عرب چذری ذکر این بزرگ مشتمل بر سه نکته رحمة الله
 عليه تکلمه در بیان محبت و عشق و کمال اعتقاد مولانا وجهه الدين یوسف که
 با حضرت سلطان المشایخ داشت قدس سره تکلمه در بیان یافتن مولانا
 وجهه الدين یوسف انقاس نیک انواع نعمتها از حضرت سلطان المشایخ
 تکلمه در بیان خلافت یافتن خدمت مولانا وجهه الدين یوسف از سلطان
 المشایخ قدس الله سره بها العزیز منهم مولانا سراج الملة والدين ذکر این
 بزرگ ملو از عظمت کرامت است رحمة الله عليه منهم مولانا شهاب الدين امام
 سلطان المشایخ ذکر این بزرگ ملو از عظمت کرامت است رحمة الله عليه
 یا پنجم در بیان مناقب فضایل کرامات بعضی یاران علی که شبر
 ارادت و قربت سلطان المشایخ مخصوص بوده اند از فلک اعلی

فهرست ابواب

تا تحت شمس و در نظر تصرف ایشان بود و هم کلمه اخبار قدس الشرف ۲۷
 سرجم العزیز منهم خواجه ابوبکر منوره ذکر این بزرگ مملو از عظمت و کرامات
 اوست رحمة الله علیه منهم مولانا محی الدین کاشانی ذکر این بزرگ مملو از عظمت
 و کرامات اوست رحمة الله علیه منهم مولانا و حیدر الدین پانلی ذکر این بزرگ
 مملو از عظمت و کرامات اوست منهم مولانا فخر الملتی والدین مروزی ذکر این بزرگ
 مملو از عظمت و کرامات اوست رحمة الله علیه منهم مولانا فصیح الملتی الدین
 ذکر این بزرگ مملو است از عظمت و کرامات اوست قدس سره منهم امیر خسرو
 دهلوی ذکر این بزرگ مملو است از عظمت و کرامات اوست قدس سره منهم
 مولانا جلال الملتی والدین ذکر این بزرگ مملو از عظمت و کرامات اوست
 رحمة الله علیه منهم مولانا جلال الملتی والدین اودهی قدس سره منهم
 خواجه کریم الملتی والدین تهر قندی قدس سره منهم امیر حسن عمادی سنجری
 مصنف قواعد العوائد مملو از حضرت سلطان المشایخ قدس سره العزیز منهم
 قاضی شرف الدین رحمة الله علیه منهم مولانا بها و الملتی والدین ادهمی
 منهم شیخ مبارک کویا سویی رحمة الله علیه منهم خواجه مؤید الدین کوی قدس
 سره منهم خواجه حاج الملتی والدین داوری قدس سره منهم خواجه ضیاء الملتی
 والدین برفی رحمة الله علیه منهم خواجه مؤید الملتی والدین انصاری قدس
 سره العزیز منهم خواجه شمس الدین خواهرزاده امیر حسن عمادی سنجری منهم مولانا نظام الملتی
 والدین شیرازی منهم خواجه سالار الدین قدس سره منهم مولانا فخر الدین میرزی
 رحمة الله علیه باب نكششم و بیان ارادت خلافت مشایخ قدس الله
 سرهم العزیز و این باب تمام بر پانزده نكته است نكته و بیان ارادت
 نكته و بیان مرید نكته و بیان آنکه بایز بیعت کند و بعد با دیگر بیعت
 کند نكته و بیان توبه و استقامت نكته و بیان علم کردن پیر و قبول کردن پیر
 نكته و بیان تجرید بیعت نكته و بیان اعتقاد مرید نكته و بیان اصل

خرقه و بخشش آن نکتہ در بیان خلافت مشایخ نکتہ در بیان حال شیخ نکتہ
 در بیان ولی و ولایت نکتہ در بیان کرامت نکتہ در بیان ستر کرامت نکتہ در بیان
 تعیین شدن اسم از زبان سلطان المشایخ و ارادت آوردن نکتہ در بیان
 طایفه که خود را با اهل تصوف نسبت کنند و معاملاتی که با ایشان ندارند و غیر اذن پروردگار
 گیرند **باب هفتم در بیان ادعیه ماثوره و او را منقول است که مستقول است**
از شیخ شیوخ العالم فرید الحق والدین و از سلطان المشایخ
نظام الحق والدین این باب مشتمل بر بیست و دو نکتہ است نکتہ
 در بیان طهارت نکتہ در بیان او را در روز نکتہ در بیان او را در سینه و سال
 نکتہ در بیان صلوة نکتہ در بیان صلوة نقل نکتہ در بیان صوم نکتہ در بیان
 زکوٰۃ و صدقه نکتہ در بیان حج نکتہ در بیان فضیلت ضیافت نکتہ در بیان
 آداب طعام خوردن نکتہ در بیان آداب مانده کشیدن نکتہ در بیان فواید
 قلت طعام نکتہ در بیان کسوت نکتہ در بیان ادعیه ماثوره که از
 شیخ شیوخ العالم فرید الحق منقول است نکتہ در بیان ادعیه ماثوره که از حضرت
 سلطان المشایخ قدس العدره المنیر منقول است نکتہ در بیان ادعیه ماثوره
 قرأت قرآن نکتہ در بیان درود که فوت شده و نکتہ در بیان مشغولی ظاهر شدن
 و ذکر خفی **باب هشتم در بیان محبت و ثن و درود است باری تعالی**
و تقدس و این باب مشتمل بر بیست و یک نکتہ است نکتہ در بیان محبت و ثن
 آن نکتہ در بیان اشتیاق و توفیق حضرت سلطان المشایخ نکتہ در بیان
 عشق سلطان المشایخ نکتہ در بیان ولوله عشق حضرت سلطان المشایخ
 که در باطن این ضعیف است نکتہ در بیان حقیقت عشق نکتہ در بیان عشق
 در عشق و معذرت بے دردی نکتہ در بیان رویه باری تعالی **باب نهم**
در بیان سماح و وجد و رقص و غیر ذلک این باب مشتمل

باب اول در بیان خصال و احوال حضرت امام علی علیه السلام و احوال و احوال حضرت علی علیه السلام

است بر یازده و نکتة در بیان سماع نکتة در بیان آداب سماع نکتة در بیان
تعمیل لفاظی که میان شعرا مشطوع شده نکتة در بیان و جلال سماع نکتة در بیان
احوالی که در سماع پیدا میشوند نکتة در بیان قص و تخریق ثوب نکتة در بیان اجتماع
سماع و بجا و قص سلطان المشایخ نکتة در بیان بعضی تجانس که سلطان المشایخ
سماع شنیده است نکتة در بیان فوائدی که در بعضی تجانس سلطان المشایخ در باب
سماع فرموده است نکتة در بیان محضر سماع و بحث آن که بر سلطان المشایخ و شرح
شده نکتة در بیان استماع سماع اهل زمانه باری هم در بیان بعضی طرفه و
و مکتوبات سلطان المشایخ که در ابواب طایفه علم تحریر یافته و این باب
مشمول به بیست و هشت نکتة است نکتة در بیان علم طایفه نکتة در بیان شب
سراج نکتة در بیان وقایع حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم نکتة در بیان
حقل نکتة در بیان دنیا و ترک آن نکتة در بیان فقر و خفا نکتة در بیان طبقات
نکتة در بیان نیرت حضرت سلطان المشایخ نکتة در بیان معیشت نکتة در بیان
خون رجا نکتة در بیان ریا نکتة در بیان توکل سلطان المشایخ نکتة در بیان
علم و غفرت نکتة در بیان صحبت نکتة در بیان محاسن اطفال نکتة در بیان قبول شمع
و رد آن نکتة در بیان همت نکتة در بیان عدل و علم نکتة در بیان روح و نفس
نکتة در بیان الهام و وسوسه نکتة در بیان فضیلت مکان بر مکان نکتة در بیان
نظامت شرح نکتة در بیان بزرگی جدر زاویه نکتة در بیان بزرگی بی بی فاطمه
سما نکتة در بیان شفقت و یقین نکتة در بیان اعرار و خفا نکتة در بیان
تغییر مزاج ملوک نکتة در بیان مردانیکه مستغرق و حدت شد و آنه باب اول در
در بیان مناقب فضائل و کمالات شجره البقیع و طایفه نکتة در بیان حضرت خوجا
چشت از حضرت رسالت صلی الله علیه و آله و سلم تا آخر عهد دولت حضرت
سلطان المشایخ نظام امین الدین قدس الله سره و العزیز نکتة
در بیان نعمت حضرت سید المرسلین رسول رب العالمین محمد رسول الله

باجعل در فضائل فوجگان چشت از حضرت سید عالم حضرت زکریا و الدین قدس سره

۳۰

صلی اللہ علیہ آلم وسلم و رسیدت خرقه فقرا از حضرت نبوت امام المومنین
 علی ابن ابی طالب کرم اللہ وجہہ از خدمت پیشانی کسار و اولیای
 ماہار قدس اللہ اسرار ہم آن بادشاہ عالم فتوت آن مالک ملک مروت
 آن خورشید سپهر رسالت آن ماہ فلک جلالت آن صاحب سیدین آن پیشوای
 کونین آن صدر جریدہ اصفیاء آن شیخ جمع انبیاء بزرگے خوش گوید قطره سندانیا
 رسل ما مقصد ہشت ہفت شیخ و چہار ما آن رسولی کہ جان عقل خرد ہر کرد پیش
 بہ بندگی اقرار بہ این ضعیف گوید۔

ظ

<p>عالم براسے دوستی تو منہ نہ اشکا شاہ ہے چو تو میان رسل آنا ماہ نامت بنام خویش قرین کرد کردگار از رنگ لبت تسک شہا چنیں است چارہ ہمیں بود کہ نعم جان خود تار بیچارہ ضعیف فداہ مچھ امید وار شادی کنان بچشر بر آید بروے یا</p>	<p>شاہ رسل شہنشاہان روزگار گردوں ندید و نیز زمین بچشم خویش جاہت بلند و مرتبہ عالی بہ نزاحق از نور روسے تست روشن شدہ آ تو بادشاہ ہر دو جہاں من گداسے تو شاہ پیراہ تست فداہ میان خاک کہ قطرہ ز بحر و صالت بدو رسا۔</p>
--	--

آین بادشاہ مرسلان در باب حکمت کرامات اولیا بیان نبوت بیان مہتمم
 عن محمد بن خطاب کہ فی اللہ عنہ و آل ذال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 ان من عباد اللہ اما ساء ما ہم الا نبیاء و اول الشہد ان یخبطون الی نبیاء و الشہد ان یخبطون
 الی نبیاء من اللہ تعالیٰ فقال رجل منکم ما آخا لہم ان یخبطون الی نبیاء من اللہ تعالیٰ
 یذوق اللہ من غیر آخا و یذوق اللہ من غیر آخا و یذوق اللہ من غیر آخا و یذوق اللہ من غیر آخا
 سلمہ صحیرت گفت عمر بنی اندونکہ گفت سیرت سے اللہ علیہ آلم وسلم پرستی کہ دواتہ از شدہ ہا سے خا کہیست
 انما و ہستند ایشان شہدہ انما علیہ سکن ایشان را از انبیا شہدہ اسباب مرتبہ کہ نزد حق تعالیٰ است ایشان ہا
 روز قیامت پس گوید ہر سے انما ایشان چہ بود علیہا سے ایشان کہ سبب ان علیہا بدین مرتبہ رسیدہ اندہ مرتبہ کہ
 نبیان سید عالم دست و شدہ تیر ایشان را گفت پیغمبر خدا ایشان تو سے اند کہ دوستی مید شدہ در دنیا براسے خدا از خواہند
 خوشاں کہد کہ بار شدہ در دوزخ ان ایشان سعادت ہا ہستند بار شدہ کہ سبب ان داود و سید محمدت باشہ ہستم
 خداست پذیرستی کہ رو بہ ان ایشان در روشن۔

باب اول در فضائل خواجگان چشت از حضرت سیدنا محمد و آلہ و انبیاء علیہم السلام

۳۱

فَانْتَصَبَ عَلَيَّ مَنَابِرَ مِنْ نُورٍ وَلَا يَجُافِقُنَا اِذَا خَافَ النَّاسُ وَلَا يَخْرُجُ نَوْنٌ اِذَا خَرَّتْ كَلِمَةٌ
 ثُمَّ قَرَأَ الْاٰتَانَ اَوْلِيَاءِ اللّٰهِ لَا تَخُوفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ هُوَ مُصَافِحُ الْمَلَائِكَةِ
 وَيَتَابِعُ سَبِيحَ الشُّشُورِ وَالْحَمْدُ لِحُجَّتِهِ الْوَحْدَانِيَّةِ وَالنَّقْوَى مِنَ التَّمَنُّعِ بِالْاِخْلَاقِ
 لِيَحْيِيَنَّ بِنُورِ مُحَمَّدٍ قَلْبَ مَنْ اللّٰهُ سَيَّرَهُ الْعَزِيْزُ لِيَشْعُرَ بِسَيِّئَاتِ مَا نَاسٍ فِي الْعُقُوبِ قُلُوْبُهُمْ
 وَجَاوِزِ الْبُشْرَى الْمَسَاجِدِ الْمُنْقَضِلِ وَوَالِقِ مِنْ اَبْحَارِ عَطْفًا وَرَاةً وَوَقْضًا
 وَاحْتِسَابًا وَرَدًّا مُجْمَلًا اَوْ ثَلَاثَ حُجَى الْعَرَّاشِ حَامَتَ قُلُوْبُهُمْ فِي مَلَكُوْتِ
 الْعَرِّيِّ مَا وُجِي وَتَمَنَّى لِي دَوَائِنِ مَدْحٍ وَتَنَاوُدِ بَابِ اَوْلِيَاءِ مِنْ اَبْرِكْتِ اَلْ بُوْدِ سِرِّ وَرَاقِيَا
 وَرَشَبِ مَعْرَاجِ نَجْعَلَتِ خُرْقَةَ فَخْرٍ مَشْرِفٍ كَشَتِ وَاَنْ خُرْقَةَ اَزْمِيْشِ تَحْتِ فَرَقِ ذِي سَائِي
 مَعْلَى وَفَرَكِ سُلْطَانِ الْاَنْبِيَا نَحْمُ الْاَخْلَاقِ الرَّشِيْدِيْنَ وَوَصِيَّ رَسُوْلِ رِ الْعَالَمِيْنَ اِلَيْهِمْ
 قَطْبِ الْاَوْلِيَا مَنِيْعِ بَحَقَائِقِ تَوْحِيْدٍ مِنْ لَوْحِ تَقْرِاسِ اَللّٰهِ الْغَالِبِ عَلٰى اِبْنِ اَبِي الْكَاسِ
 كَرَمِ اللّٰهِ وَجِدِ رَسِيٍّ جَانِحِ كَيْفِيَّتِ اَوْ مَشْرِحِ مَقْوَلِ اِسْتِ اَرْ سُلْطَانِ الْمَشَاجِجِ دَرِيَا
 اِرَادَتِ ذِي كَلِمَةٍ مِثْلِ خُرْقَةِ وَنَجْمِشِ اَلْ تَحْرِيرِ يَافِتَةٍ اِسْتِ بَزْرِكَةِ تَوْشِ كُوَيْدِ شَعْرِ
 تَجْعَلُ لَوْ لَهْ سُبْحَانَ اَللّٰهِ اَلْهَدْيِ بِضِيَا اِلَيْهِ يَهْدِي رَجْمِيْعَ عِبَادِهِ مِنْهُ اِسْتِيْصَاءُ
 وَصِيَّتِهِ وَوَلِيَّتِهِ فَارَا اَرْ مِثْلُ الْبَدْرِ كَلِّ بِلَادِهِ اَخِيْنَ عَلَيَّ اَلْسِيْنَ اَلْمَنْ هَادِي اَلْ
 يَدِ اِلَيْكَ اَلْ اَوْلِيَا اَلْ وَاَلَا وَاَدْرِيْنَ عِبَادِهِ وَارَ حَضْرَتِ اِلَيْهِمْ رَسُوْلِيْنَ عَلِي رَضِيَ اللّٰهُ

ترجمہ: اور جو پس بیدستی کرد ایشان هر کینه برانده می خواهم بود از نورش و از نورش برانده ترسید ایشان و توفیق که خداوند ترسید
 ارواں و توفیق که خواهم بود ایشان و توفیق که توفیق بود مردان پس تر خواهم رسول خدا این آیت را نگاه باشی بیدستی
 که در استان خدایست نرسن ایشان را و نیستند ایشان را توفیق ایشان چنانکه آری که اندو چشمه شد اند و خاص کرده شده اند
 از ایشان از جهت بارگهی اختصاص و از جهت آنکه پر پیوسته که از یاد ما ظاهر ۱۲ ساله سیر کرم من بگردان در عالم
 غیبی و دلهای ایشان در جلا کرد و اند به تربیت مسجد ما سے زندگی و رسید تا آنها از جبار حقیقی چه رانی را و خصوص
 ما و توفیق کاری و توفیق کار سے را برودی آن جماعتی بسوسه عرش حیران شده قد دلهای ایشان و در ملکوت
 بزرگ جاسه ماذن و توفیق آمدن سال که برانده شد توالی محمد را و خود شید به ایت بر شرفی آن اصحاب به ا
 سے که توفیق بندگان خود را از آن محمد گرفت ریشی و وحی آن محمد و ولی آن محمد پس گردانید است به رند و کار
 شمرای سے خدا سے توالی سے مراد سے و ارم علی ما بهترین خادگان خبر و در باش ما بین و ایدال و او تا دین
 ما سے خدا -

باب اول و فیضان نور و جلال چشمت از حضرت امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام و الین قدس سره

عفتنا باولیا و ائمه ائمه و مشایخ کبار یداید و اصنام متوجه شد چنانچه تحریر می یابد
 انشاء الله العزیز منہم آل پروده نبوت آل کائنات نبوت آل بحر علم آل سنج عمل
 و علم آل رئیس القابعلین آل امام الموقنین آل متقی علیہ بصاحب صدری
 خواجہ حسن بصری رضی الله عنہ منقول است کہ این بزرگ خرقه ارادت از امیرالمؤمنین
 علی کرم الله وجهه پوشید. و این بزرگ با فضائل بسیار و مناقب بسیار است
 و مادر خواجہ حسن بصری از موالی ام سلمه حرم محترم حضرت رسالت صلی الله علیہ
 و آله وسلم بود خواجہ حسن شیر خوار بود که مادر او یکا و شتوآل بود خواجہ بکر بن ام
 سلمه رضی الله عنہا سینه مبارک خود در دهن او نهاد و قطره چغندر شیر در آید کی این تم
 رکاد کلمات از او بود ام سلمه پیوسته تا کریم خداوند این را گفت. اطلاق کرد آن تا صدی و صد ساله
 در میان رضوان الله علیہم تعین منقول است در کتاب امیرالمؤمنین علی کرم الله وجهه و بصره
 آمد و مذکور است مانع کرد و فرمود تا جمله منبر را بشکستند مجلس خواجہ حسن بصری آمد
 سوال کرد که تو عالمی یا متعلم گفت من هیچ نیم هر چه از پیغمبر صلی الله علیہ آله وسلم
 بمن رسیده است آن را بخلق میرسانم مرتضی علی رضی الله عنہ گفت این جواب
 شنایسته سخن است چون خواجہ از منبر نزل داد در پی امیرالمؤمنین روا شده
 و دانش گرفت و گفت از بهر خدا سے مرا و منہ ساختن بیا موز و در مقامی که
 آل را بایست گویین طشت آوردند خواجہ حسن را و منہ ساختن بیا موز
 منقول است کہ چون و یکا بحق تعالی خواجہ حسن را بسیار بود قدس الله
 سره و کاتب حروف بخط مبارک سلطان المشایخ نبشته شده است آواز
 آمد شب فات خواجہ حسن بصری رضی الله عنہ ان الله اخصیک آدم و نوحا
 و آل ابراہیم و آل المحسن و بزرگے آل شب که وفات خواجہ حسن بود در خواب
 دید که در ثانی آسمان کشاده بود و سادگی میکردند که خواجہ سخن است خوش
 رسیده از و نرسد خوشنود است رحمة الله علیہ متوجه آن مشایخ شیوخ
 العصر ان علامه الہدیہ قطب لواء خواجہ عبدالواحد زید که صاحب کرامات عالیہ است

سنة بردستی که الله تو سے برگزید آدم و نوح و آل ابراہیم زاد فرزند او حسن را -

بابی در فضائل خواجهان نبشت از حضرت مسالمت نحو حضرت نظام الحق والهدی قریب صد مرتبه عزیز

مصر

خرقه ارادت از خواجه حسن بصری پوشیده شدی که الله یالسبح والثناء علیه منقول
 است که وقتی جماعتی در ویشال بنخدمت او نشسته بودند و گشتی بغایت اثر کرده
 و چیزی موجود نبود که بخورند از خواجه عبدالواحد زید قطیب الله مضبوطه و خواست
 کردند که مارا حلوا مطلوب است چون الحاج در ویشال بسیار شده خواجه عبدالواحد زید
 روسه مبارک جانبک سمان کرده بجهت در ویشال در خواست نمودن فی الحال فیما
 ناسه زرباریدن گرفت فرموده که همان مقام از این بستانند که حلواست بقد کفایت
 موجود شود بچنان کردند خواجه از آن حلوا پخت خورد و منقول است که در آخر عمر خواجه
 عبدالواحد زید مفلوح شده روزی وقت نماز آمد و کسی نبود که خدمت ایشانرا
 و ضو کتانه و خون زوال وقت نمازش خواجه عبدالواحد زید قدس الله سره العزیز
 مناجات کرد الهی مرا آن مقدار قوت بخش که وضو بسا زم چون وضو ساخته باشم حکم
 حکم تست خواجه صحت یافت وضو نماز بجا آورد و چون بضرارش بازگشت باز بچین
 مفلوح شد رحمة الله علیه منجم آن شاه اهل حضرت آن بادشاه در گاه و صحت
 آن فلک لوائت آن شمس الدراست آن کثیر الفضائل ابو علی الفقیل ایمن عیار
 قدس الله سره العزیز که از مشایخ کبار و سرور روزگار بود و سرایح الیکاد و در اعظم
 الحرات و شدید الفکر بود و خرقة ارادت از خواجه عبدالواحد زید پوشیده و از کلمات
 اوست لا یتشکل ایمان العبد حتى یوحى ما افترس الله علیه و یتجدد به بالحق
 هم الله علیه و ینرفی بما قسم الله له لیس خاف مع ذلک ان لا یتشکل الییمان
 و لا یقبل منه و قول اوست اذا استب الله عبد الشریفة و اذا یلعن عبدا
 و یلعن عبده و ثباته و ینقول اوست لو علمت علی الذنبا یجذبها فیرها و لا

سوره کامل می شود ایمان بنده تا آنکه در کند چهره را که فرض کرده است الله تعالی بر آن بنده تا آنکه بهیتر کند
 چهره را که مردم کرده است الله تعالی بر آن بنده تا آنکه از وی شود بچیز که قسمت کرده است حق تعالی بر او پس
 انرا با ینترسد با وجود آن که از این اجتناب نماید و بقتضا برسد که عمل نماید با آن پس او که قول نکند خدا تعالی بر
 همه عاقلان از او سزا و عقوبت میدارد و خدا تعالی بنده از زاده میکند نعم او را پس بخت کند شمس میدارد
 بنده را زاده می کند بر آن دنیا را سزا اگر عرض کرده شود بر آن دنیا بصورتی که در یاد او در عالم
 حساب گرفته نشود مال دنیا هم آید با هم من که پس چند روز من آنرا چنانکه کس می بداند و یکی از شلم روز

بائبل و فضائل خواجگان پشت از حضرت سائت با عبد حضرت نظام الحق والہدین قدس سرہ

کتابت بها لکنتم انتم انما یستقل احدکم بحقیقۃ وایں نیز قول است
 تَرَكَ الْعَمَلُ لَا يَجْلِبُ النَّاسُ حَوْلَ السَّيِّئِ الْعَمَلِ لِأَجْلِ النَّاسِ الشَّرِيفِ وَابُو عَلِي رَازِي
 روایت میکند کہ منی سال با خواجہ فضیل عیاض صحبت کردم بچوخت در نیمم ندیدم مگر
 در روزی کہ سپرد علی ابن فضیل کہ مہرتبہ اولیا بود نظر کرد از او پرسیدند کہ بچوخت
 بسم نکرده امروز چیست کہ تبسم میکنی فرمود بودستی کہ خدا تعالی کار سے را دوست
 میدارد من نیز آن کار را دوست میدارم ششم منقول است کہ در این اسے حال
 راہ زنی کرے وقتے راہ باز رگاں فرود گرفته بود قاری در آن تھا فلما میں آیت خواند
 الْمَذْيَبِينَ الَّذِينَ آمَنُوا كَانَتْ تَحْسَبُ قُلُوبُهُمْ لَنْ كَرِهَ اللَّهُ قَالَ الْفَضِيلُ يَا رَبِّ قُلْ
 أَنَّ فَضِيلَ رَازِي قَتْلِي بِرَأْفَتِهَا زَانِ حُرْفَتِ تَوْبَةٍ كَرِهَ اللَّهُ وَتَصَابُرًا خَشِنُوا كَرِهَ اللَّهُ زَانِ تَجَابُرًا كَرِهَ اللَّهُ
 آمد با امام ابو حنیفہ صحبت کرد و اولیا بسیار را دریافت و فضیل ریح ذریہ مارون
 رشید روایت میکند کہ من با مارون رشید در مکہ رقم چوچ بجا آوردم ہارون
 پرسید کہ اینجا مردے باشد از مردان خدا سے کہ سعادت قدیموس او در یام گفتم
 عبد الرزاق صنعانی رحمۃ اللہ علیہ بہت بخدرست اور سیدیم بعد مکالمہ مارون بہر
 اشارت کرد کہ او را پرس کہ بچ و ام دادنی داری او قبول کرد اسے مارون گفت
 تا وام بگذارند باز مارون گفت اسے فضیل ہنوز ولم تقاضا سے مردے دیگر سے
 کہ گفتم صفیان بن عقبہ اینجا ست چون بخدرست اور سیدیم بعد مکالمہ بسیار ہمار
 سخن گفت کہ مرد چیز سے وام دادنی دارد صفیان گفت آسے ہارون گفت
 تا وام بگذارند باز گفت اسے فضیل ولم تقاضا سے مرد دیگر بہت فضیل
 یاد آمد فضیل عیاض رحمۃ اللہ علیہ اینجا ست تیز دیک اور رفتن او در حجرہ بود مشغول
 بتلاوت قرآن ایں آیت میخواند اَمْ حَسِبَ الَّذِينَ يَنْجُوْنَ مِنَ السَّمَاوَاتِ اَنْ يَّجْعَلَ لَكُم

سنة تكرون عمل نیک براسے مردم اعلیٰ ریاست کار نیک کردن براسے نمودن مردم تہیہ
 شکر است آسے آیا نرسیدہ ہست ہر آسے کہ نیکایان آوردہ انا ایکہ خبر سوتہا توارشا آسے
 ذکر خدا تعالی سے فضیل اسے پروردگار من تحقیق سید ہست تو وقت سکے آیا بند شکر آسے
 کسب میکننہ بیہار آسے ہر در نیم ما آسے ہر آسے نیکایان آوردہ اند عمل نیک میکننہ

باب اول و فضائل و احوال جوانان چشت از حضرت رسالت تا عهد تعفرت نظام الحق و الدین قدس سر

۳۵

کَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ چون این آیه در گوش پارون رسید گفت او
 فضیل همین آیت یسینه است فضیل در حجره بزرگت کیست گفت امیرالمومنین است
 مَآئِ وَلَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ گفتیم بجهت شفاعت نفس خود آمده ام و اطاعت او
 واجبست انگاه چیرا شکست و در یکش او در زاویه بایستاد پارون در آنجا
 میطلبید تا دستش بر فضیل آید فضیل فرمود که آید دستم ازین نرم ندیده ام اگر از آتش
 و دوزخ خلاص یابد پارون در گریه شد چندان باگوست که بهوش شد چون بهوش
 باز آمد پارون گفت اسے خواجہ مرا پند سے بدو گفت اسے امیرالمومنین پورت
 کہ تم مصطفیٰ بود از پیغمبر صلی اللہ علیہ الہ وسلم امارت فومی درخواست کرد مصطفیٰ
 فرمود صلی اللہ علیہ الہ وسلم کہ اسے تم کی نفس کو و طاعت خدا بہتر از ہزار سالہ
 طاعت خلوق مرتزاکان اَلْوَسَارَاتِ یَوْمَ الْقِيَامَةِ تَلَا ائمہ پارون گفت ویرختا
 زیادہ کہ فضیل کہ اللہ سر والہ عزیز گفت سے ترسم یا امیرالمومنین کہ این روسے
 خوب تو آتش و دوزخ گرفتار نشود از خدا بہتر سے و حق او بہتر ازیں بگذا رعبہ پارون
 گفت کہ چیرے و آمد ادنی واری گفت کہ آرسے و ام خداوند است کہ در او کہ
 اس مشنوم حقتعالی و دوزخ گرداناد انگاه پارون صرہ ہزار دینار ز پریش فضیل
 نہاد فضیل رحمتہ اللہ علیہ گفت اسے امیرالمومنین این پند اسے من ترا بیج
 سو داشت کہ من ترا بہجات میخوانم و تو مرا در پنا سے اندازی پارون گریاں بہتر
 او پیرون آید فضیل اس بیج را گفت کہ ملک بحقیقت خواجہ فضیل حیاض است
 منقولست کہ ہم در مکہ فوات یافت و در ماہ محرم سنہ سبع و ثمانین مشہور اس سلطان
 الہ لیکن اس مقرب حضرت رب العالمین آل تارک مملکت الدنیا آل صفا
 سلطنت بعقبے ظل اللہ فی العالم خواجہ ابراہیم ادبم قدس اللہ سرہ العزیز کہ
 و در انواع معاملات و اصنافات حقایق مشاہدات خطے تمام داشت مقبول
 بہ عالم بود و بیشتر سے مشایخ کہا بار بار دریافتہ بود و حرقہ اروت از خدمت خواجہ

در حق جمعیت مراد امیرالمومنین را

باب در فضائل خواجه گار پوشت حضرت برهان احمد حضرت نظام الحق و الیرین قدس الله سره العزیز

فضیل عباس یوشیہ بود بزرگے خوش گوید بزرگ این آدم ملکہ و منہا لہا قانی
 افضیل متابعاً عادۃً بزرگ الحزن ابن و الحنود و اھلہ فاما مرساً علی مقہ
 و سادہ و با امام ابو حنیفہ صحبت کرد و قول امام عظیم است **سیدنا ابراہیم** آدم
 قدس اللہ سرہ اصحاب گفتند او سیادت بچہ یافت ابو حنیفہ **سیدنا محمد** علیہ
 او دایما در خدمت خداوند تعالی مشغولست با بکار است و میر شفقیم و خواجہ
 چند قدس سدرہ کہ سر قوم اولیا است سے فرمایند **مفاتیح العلوہ ابراہیم بن**
آدم یعنی کلید علما و این طایفہ ابراہیم اوہیم است و سبب تہ او سجود کہ مشہور است
 صحیح کتابت این محل نیست قول اوست **ان التصون التکریم و التسلیم**
و التطرق و التلطع و نیز قول اوست و اشحن اللہ صاجاً و دحج الناس جائیاً
و نیز قول اوست کذبت المظلم فی الباطل یکا ھدیب صغری و کاشحن من القلب و نیز
قول اوست قلت احرص و الطمع کذبت الصدق و الوارح و کذرت الحزن و التضرع
یکذا لعم و البشع و نیز قول اوست قل رضائن اعلمنا بالعالی و من کلب انش
بالنواکی و من العیش الدانی بالاعیش النافی و قول اوست اطلب مطعمک و اء
علی و ان تقوم اللیل و لعل فی اللیل انما کرمه شویست کہ خواجہ ابراہیم اوہیم مردے
 در یادید و بد اسم عظم او را تعلیم کرد و از برکت تو اذن آں اسم بہتر خضر را دریافت بہتر
 خضر فرمود کہ بر آدم بہتر البیاس اسم عظیم تر تعلیم کرده است اینہم برکات انست
 و بیشتر دعا و خواجہ ابراہیم اوہیم اس بودہ **اللھم اقلنی من ذل معصیتک الی غیر ذلک**
 منقولست کہ خواجہ ابراہیم اوہیم قدس اللہ سرہ العزیز بر جعفر منصوص کہ دوم خلیفہ
 بود ازال عباس رضی اللہ عنہ در آمد خلیفہ پر سید کہ چگونہ است کار شمایا ایا اسحاق

سہ گذشت این آدم ملک منزل خود را پس آمد آن ابن آدم فضیل را در بجائے کہ پس روز بہت در فضیل را
 از بہت فاضل کردن بر ما و ترک کرد خزان را و شکرت و فرزندان را پس تمام ساخت با زو سے خود را سقاہ و
 سادہ **سیدنا ابراہیم بن آدم** است **سیدنا محمد** صغری کہ در بزرگ و دشمن است ہر مخلوق است را و جان کہ در خود را
 بخدا بر کف نظور شستن بسوی خدا ہر ذراتی کہ در دنیا ہر ذراتی کہ در دنیا ہر ذراتی کہ در دنیا ہر ذراتی کہ در دنیا
 بسپاریدن بسوی خدا طاعت خوف حق را ازل **سیدنا محمد** کہ در دنیا ہر ذراتی کہ در دنیا ہر ذراتی کہ در دنیا ہر ذراتی کہ در دنیا
 حرص و طمع را زود بیکدیگر و ہر ذراتی کہ در دنیا ہر ذراتی کہ در دنیا ہر ذراتی کہ در دنیا ہر ذراتی کہ در دنیا

بائبل در فضائل خواجه گلان چشت از حضرت معانی تا علی حضرت زلفا بحق و الدین قدس الله سره و غیره

۳۴

خواجہ ابراہیم ادرم گفت یا امیر المؤمنین شعر کز فتح دینا نایابتر نیست دیننا اقل از دیننا بقیه
و کذا تیغ منقول است که لباس او در زیستان پلاس بودی که در زیر او
پیرا این نبود و در تابستان دو شقه که بهای آن چنان درم باشد که ازان
قوچ بچای ازان بسته دوم بردا ساخته و در سفر و حضر صایم بودی و شبها بیجا
و دائم فکر بودی و قوت از اجره حصا کرد که چون از ضروری حصار فارغ
آمدی یارے را بر صاحب کشت فرستادی تا بعد حساب جرحصا دادی و رفته آن
اجر را بدست خود نگرفتی و صاحب خود را دادی که آنچه مطلوبت باشد بیا رید و بکار
بریدی و اگر جرحصا و نیکواری اجر حفظ بسا تین قبول کردی منقول است که روز
بر کوه قمیس نشسته بود و با صاحب خود می فرمود اگر میخواهی از اولیا سے خدا کوه را
بگویدی که رواں شود و حال رواں شود و بجز گفتن این سخن کوه بجنبید بعد
پای سے مبارک خود بر کوه زو و فرمود که ساکن باش که من تمشیلے می کنم بخدوت
یا ازان خویش منقول است که خواجہ ابراہیم ادرم در سفر دیار جہاز سوار
بود و خوراکی پیچیده و سرد مر و قبا آورده در اثنا سے آن حال پاد سے سخت
برخواست چنانکه خون غرق جہاز شد اهل جہاز همه بخدوت او آمدند و گفتند چکو
است او عرض تلف افتادیم و تو در خواری خواجہ ابراہیم سہرا از گلیم مراقبے بر کوه
گفت خداوند قدرت کاملہ ترا دیدیم اکنون بگرم خویش غلجہائی احوال پایست
و جہاز قرار گرفت منقول است کہ سے فرمود من باذن اللہ در یاد یہ میرمستم
چون بذات العرق رسیدم ہذا و مر قع پوش را دیدم جاں دادہ و خون ازین
رواں شدہ گرداں قوم بر آدم کیے را دیکے ماندہ بود بر رسیدیم کہ سے جواں
مرداں چه حال است گفت یا ابن آدم کیے بائنا کہ و الخراب دور دور مرد و مرد
کردی و نزدیک نزد کیے میا کہ بخور گردی مبادا کسی بر ساطع ساطین گستاخی
کند و بنرس از دوستی کہ حاجیاں را چون کافران روم میکشد و با حاجیاں
سازد کہ ہم دینا و خورا منتصان کہون دین خوبین ما بائی فاند کاخ جبر و کسانہ کہ ہم

باب اول در فضائل خود بندگان چہشت از حضرت ائمتہ علیہ السلام بحق والدین قدس سرہ

غیر میسندید آنکہ تو سے بودیم صوفی و قدم بر تو کل در بادیه نهادیم و عزم کردیم کہ کھڑ
نگویم و بجز از خدا سے تعالیٰ اندیشہ نکنیم و بغیر او التفات نہ نمایم حول با حرام گاہ رسیدیم
خضر بخارید سلام کردیم او سلام را علیک داد و شاد شدیم گفتیم آنحضرت کہ سبھا سے
باشکوار آمد و طالب بمطلوب پیوست کہ خضر استقبالیان ما بقیہ بجانب راستے ماندا
کرداے کذا باں واسے رھیان قولہا سے و عہد ہا سے شکایاں این بود کہ
فراموش کردید بغیر ما مشغول گشتید بروید بغرامت جان شمایا بقارت بہریم و تاخوینہ
شما نیزیم یا شما صلح کنیم این جو انرواں کہ سے یعنی ہمہ شہیدان حضرت اندا سے
ایرا ہم اگر تو نیز میراں داری پاسے ورنہ والا از میاں و در تو نیز رسد کہ خوش
گویند گفتوی خوشتر نیز بود ہمیشہ در کشتو ماہ جاں تو بود ہمیشہ ہمہ جاہ داری سزاوار
دور از بریاہ ماہ دست کشیم تو نداری سزاوار خواجہ ایرا ہم متخیر شدہ گشت ترا چہارا
کردند گفت ایشان بچندہ بودہ مرا گفتند تو ہنوز خانی جانت ہمین تا تو نیز بچندہ شوی
انگاہ از سپہ در آئی این گفت جان داد منقول است کہ اخیر تر خواجہ ایرا ہم
ادیم ناپا شد چنانکے ندانکہ کجا خفتہ است از خوف شہرت بعضے گویند ر
بتداوست و بعضے گویند در شام است بسیا خلق راوی اند کہ گر بختہ است
انجا کہ خاک ہتہ بود عیدہ السلام است غار است وفات کردہ ہستہ ہستہ وفات
اور رسید آواز آمد اکوان امان الارض قدحان ہمہ خلق کبیر تر از کہ ہستہ ہستہ
آواز است تا خیر آمد کہ ایرا ہم ادھم رحمۃ اللہ علیہ فانت بافہ است و ہستہ ہستہ
لفضل والاحسان ان اکرم اہل ایمان ان ملک الدنیا سے امامہ العسکریا
شیخ العصر ان علامۃ الدہراں سرست جاہ سے ششی خواجہ خذیقہ المرعشی
خصۃ نقذ بالعبود الرضوان کہ از کما رشاق روزگار و شہ زناہار بود و خرقہ ارادت
از خدمت خواجہ ایرا ہم ادھم پوشیدہ و ساہا بخدمت و سفر و حضر ملازم حضرت
بود احوال خیر او در نظر سبارک ان بزرگ بچ و زلسے زشت و قول او دست
سنہ آگاہ باشد و سستی کہ پناہ زمین کہ بود بختہ حق سرہ

